Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Boris Németh - fotograf

Teoretická bakalářská práce

Vladimír Slivka

Opava 2018

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Boris Németh - fotograf

Boris Németh - photographer

Teoretická bakalářská práce

Odbor: Tvůrčí fotografie

Vedoucí bakalářské práce: doc. Mgr. Václav Podestát

Oponent: prof. Mgr. Jindřich Štreit, dr. h. c.

Vladimír Slivka

Opava 2018

Abstrakt

Vo svojej teoretickej bakalárskej práci predstavujem fotografickú tvorbu slovenského reportážneho a dokumentárneho fotografa Borisa Németha od jeho fotografických začiatkov až po posledný rozpracovaný súbor Europe.

Kľúčové slová

Boris Németh, fotografia, dokumentárna fotografia, reportážna fotografia, .týždeň, VŠVU

Abstract

In my theoretical bachelor's thesis I present photographic work of slovak reportage and documentary photographer Boris Németh from his beginning as a photographer until his last documentary serie Europe.

Key words

Boris Németh, photography, documentary photography, reportage photography, .týždeň, VŠVU

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: **2017/2018**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Dipl. Ing. Vladimir SLIVKA**
Osobní číslo:	**F130753**
Studijní program:	**B8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obor:	**Tvůrčí fotografie**
Název tématu:	**Boris Németh - fotograf**
Téma anglicky:	**Boris Németh - photographer**
Zadávající ústav:	**Institut tvůrčí fotografie**

Zásady pro vypracování:

Vo svojej teoretickej bakalárskej práci predstavujem fotografickú tvorbu slovenského reportážneho a dokumentárneho fotografa Borisa Németha od jeho fotografických začiatkov až po posledný rozpracovaný súbor Europe.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Aurel Hrabušický, Václav Macek: Slovenská Fotografia 1925-2000, SNG Bratislava, 2001
Aurel Hrabušický, Jana Geržová, Alena Vrbanová: 3 eseje o fotografiach L'uba Stacha, FO ART, Bratislava 2004,
Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska, ARTTODAY 2012
Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska: 1150. vyročie sv. Cyrila a Metoda na území Veľkej Moravy, ARTTODAY 2013
Boris Németh: Na ceste, Vydavateľstvo O.K.O. 2013
Kollár Martin: Slovensko 001. Obrazová správa o stave krajiny, IVO, Bratislava, 2001

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Mgr. Václav PODESTÁT**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání bakalářské práce: **12. dubna 2018**
Termín odevzdání bakalářské práce: **20. dubna 2018**

prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 13. dubna 2018

Prehlásenie

Čestne prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracoval samostatne a uviedol som všetku citovanú literatúru a zdroje, ktoré som použil.

Súhlas so zverejnením

Súhlasím so zverejnením v Univerzitnej knižnici Slezskej univerzity v Opave a na webových stránkach Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opave a knižnici Uměleckoprůmyslového muzea v Prahe a na jej internetovej stránke.

Poďakovanie

Chcel by som sa najmä poďakovať samotnému Borisovi Némethovi za jeho čas a trpezlivosť pri našich osobných rozhovoroch, ktoré boli najdôležitejším zdrojom informácii pri písaní tejto práce, tiež za jeho ochotu pri poskytovaní obrazového materiálu. Rovnako by som sa rád poďakoval doc. Mgr. Václavovi Podestátovi za jeho pripomienky a rady pri vedení tejto práce. A nakoniec Michaele Paštekovej za ochotu pri rozhovore o tvorbe Borisa Németha.

Obsah

Obsah **7**

Úvod **8**

1. Fotografické začiatky a školské projekty **10**
1.1 Fotografické začiatky *10*
1.2 Školské projekty, tvorivé dielne a rezidencie *13*
1.2.1 RESOTY / ZÁBLESK SVETLA (2006) 13
1.2.2 DICTIONARY DOCUMENT (2009) 20
1.2.3 MOJE HOLANDSKO (2009) 24
1.2.4 ŽEHRA (2009) 26
1.3 Fotografický vplyv na tvorbu Borisa Németha *29*

2. Voľná tvorba - dokumentárne projekty **33**
2.1 SLOVAKIA I'M LOVIN IT (2011) *35*
2.2 PREMENY SLOVENSKA (2012) *40*
2.3 PREMENY SLOVENSKA II (2013) *43*
2.4 ZO ŽIVOTA KRAJINY (2015) *45*
2.5 IDENTITY (2016) *48*
2.6 HOMELAND (2016) *51*
2.7 EUROPE (2018) *58*

3. Reportážna fotografia - projekty **61**

4. Portrétna fotografia - projekty **71**

5. Knižná tvorba - publikácie **77**

6. Rozhovory o fotografickej tvorbe Borisa Németha **83**
6.1 Michaela Paštéková o fotografickej tvorbe Borisa Németha *83*
6.2 Doba, ktorú žijeme *87*

Záver **90**

Výstavy a ocenenia **92**

Krátky životopis **95**

Použitá literatúra **96**

Internetové odkazy **97**

Menný register **98**

Úvod

Vo svojej teoretickej bakalárskej práci predstavujem fotografickú tvorbu slovenského reportážneho a dokumentárneho fotografa Borisa Németha od jeho fotografických začiatkov, cez jeho štúdium fotografie na Vysokej škole výtvarných umení (VŠVU) a školských projektov, jeho začiatkov a fotografickú prácu ako reportážneho fotografa v týždenníku .týždeň, jeho voľnú dokumentárnu tvorbu od prvého súboru Slovakia Im loving it, až po jeho posledný rozpracovaný fotografický dokumentárny súbor Europe.

S Borisom Némethom som sa zoznámil počas svojho štúdia na VŠVU. V roku 2011 som začínal svoje štúdium na katedre fotografie a nových médií v ateliéri profesora Ľuba Stacha. V tom istom roku v ateliéri u Ľuba Stacha Boris dokončoval svoje doktorandské štúdium. Na úplný úvod semestra Ľubo Stacho organizoval týždennú dokumentárnu tvorivú dielňu v najvyššie položenej obci na Slovensku v Lome nad Rimavicou. Cieľom workshopu bolo zachytiť a fotograficky dokumentovať bežný život v tejto horskej rázovitej obci v srdci Slovenska. Lektorom tvorivej dielne bol profesor a pedagóg Institutu tvůrčí fotografie (ITF) fotograf Jindřich Štreit. Odborní asistenti profesorovi Štreitovi boli práve dvaja doktorandi zo Stachovho ateliéru Boris Németh a Martin Kleibl. Počas jedného intenzívneho týždňa sme mali možnosť spoznať a fotografovať bežný vidiecky život a prácu obyvateľov tejto obce, spoločne sme navštívili miestny sociálny ústav, fabriku na spracovanie dreva a pekáreň, zúčastnili sme sa náboženských obradov a púte. Celý workshop sa niesol vo veľmi priateľskej atmosfére, každý večer prebiehali konzultácie fotografií, ktoré sme počas dňa nafotili, alebo si lektori dielne pripravili krátke prezentácie vlastných fotografických súborov. Pre mňa ako začínajúceho študenta fotografie to bol neopakovateľný zážitok.

Neskôr som začal študovať fotografiu na ITF a môj záujem o fotografiu sa okrem slovenských fotografov prehĺbil aj na štúdium českých, poľských a vo všeobecnosti zahraničných autorov. Fotografickú tvorbu Borisa Németha som sledoval najmä cez jeho fotografické reportáže pre týždenník .týždeň. Pre spracovanie fotografickej tvorby Borisa Németha vo svojej bakalárskej práci som sa rozhodol po jeho výstave na fotografickom festivale Mesiac fotografie v Bratislave, kde Boris vystavoval svoju

dokumentárnu sériu Homeland. Jeho projekt ma zaujal svojou aktuálnosťou. Boris Németh sa v projekte venuje aktuálnym spoločenským témam a zachytáva vzrastajúci radikálny pravicový extrémizmus a nacionálne a xenofóbne nálady v slovenskej spoločnosti. Okrem naliehavosti danej témy ma zaujalo aj fotografické spracovanie tejto série. Boris sa v tejto sérii vyhýba priamej reportážnej doslovnosti a vo fotografickom obraze pracuje viac s metaforou a vlastnou vizuálnou symbolikou.

Bakalársku prácu som rozdelil do šiestich kapitol, v ktorých sa snažim zachytiť fotografickú tvorbu Borisa Németha. V prvej kapitole - Fotografické začiatky a školské projekty, približujem jeho fotografické začiatky, štúdium na VŠVU, školské projekty a záverečné fotografické práce. V tejto kapitole tiež popisujem možné fotografické vplyvy na ďalšiu tvorbu Borisa Németha ako dokumentárneho a reportážneho fotografa, cez fotografické tvorivé dielne, rezidencie, ale aj práce iných slovenských fotografov. V druhej kapitole: Voľná tvorba - dokumentárne projekty predstavujem a rozoberám jeho voľnú dokumentárnu tvorbu, vlastné aj spoločné projekty a dokumentárne série, analyzujem Némethov fotografický štýl a porovnávam jeho práce s inými slovenskými dokumentaristami (M.Kollár, J.Ondzík, L.Nimcová), ale aj multimediálnym angažovaným umelcom Tomášom Rafom. Tretia a štvrtá kapitola (Reportážna a Portrétna fotografia - projekty) zahŕňa Némethovu fotografickú prácu: aktuality, reportáže, portrétne fotografie a série, ktoré vytvoril ako redaktor týždenníka .týždeň. V piatej kapitole: Knižná tvorba - publikácie sa venujem popísaniu Némethových autorských knižných publikácií a knižných katalógov vydaných k jeho samostantným výstavám. V poslednej šiestej kapitola: Rozhovory o fotografickej tvorbe Borisa Németha uvádzam prepis vlastného rozhovoru o Némethovej fotografickej tvorbe s kurátorkou, vysokoškolskou pedagogičkou a estetičkou Michaelou Paštekovou a krátený rozhovor Borisa Németha s kurátorkou, teoretičkou fotografie a prorektorkou VŠVU doc. Mgr. Bohunkou Koklesovou, PhD., ktorý vznikol pre Nitriansku galériu.

1. Fotografické začiatky a školské projekty

1.1 Fotografické začiatky

Boris Németh sa narodil 5.3.1979 v Šali. Detstvo prežil s rodinou v neďalekej Galante kde obaja jeho rodičia pracovali. Otec Juraj bol projektant a mama Eva učiteľkou na základnej škole. Boris má o dva roky staršieho brata Mareka, ktorý sa v súčasnosti venuje architektúre. Boris už od svojho detstva prejavoval známky umeleckého nadania. Od základnej školy kreslil a ilustroval a vytváral si vlastné, ručne robené knižky. Ku kresbe ho viedol otec, ktorý vedel veľmi dobre kresliť. Svoje umelecké nadanie však zo začiatku najviac uplatňoval v hudbe. Hral na gitaru a basu, neskôr si s priateľmi založil hudobnú skupinu SUN, s ktorou hrávali vlastné pesničky a koncertovali. K fotografii ho doviedla náhodná udalosť, keď v šestnástich rokoch našiel otcov starý pokazený fotoaparát Zenit. Fotoaparát si sám opravil a začal vytvárať prvé čiernobiele fotografie na 35mm kino film, ktoré sa naučil aj vyvolávať a zväčšovať v tmavej komore. Po istom čase si uvedomuje možnosti fotografických postupov a začína experimentovať s výslednými fotografiami. Svoje čiernobiele fotografie autorsky dokresľuje, koloruje anilinovými farbami.

Začal som fotiť na čiernobiely materiál, a to ma priviedlo k rôznym experimentom v tmavej komore. Čiernobiely svet sa mi nepáčil, farebná fotografia sa mi zase zdala príliš reálna. Tak som do čiernobielych fotografií dokresľoval farebné veci anilinkami. Tak som začal experimentovať s chemikáliami a farbami.[1]

Portrait of XY

[1] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

[2] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

Boris Németh chcel pôvodne študovať sociálnu psychológiu, no vyskúšal aj príjmacie pohovory na štúdium fotografie na Vysokej škole výtvarných umení (VŠVU) v Bratislave. Celý rok chodil na konzultácie až potom sa odvážil ísť na príjmačky.

Mal som naozaj šťastie. Ja som si totiž vždy fotil iba pre seba. Nemal som potrebu moje výtvory niekomu ukazovať. Fotil som pre dobrý pocit zo samotnej tvorby. A ten istý pocit mám stále.[2]

Príjimacie pohovory na VŠVU absolvoval úspešne a v r.2002 začína Boris Németh študovať fotografiu na Katedre fotografie a nových médií na Vyskokej škole výtvarných umení v Bratislave v ateliéri profesora Ľuba Stacha.

Ľubo Stacho spomína na Borisa ako na skromného, húževnatého a jedinečného študenta: *Boris prišiel na katedru fotografie vyučený, s maturitou, po absolvovaní vojenskej základnej služby ako zrelý človek, ktorý už o živote niečo vedel. Svoje čiernobiele fotografie svojsky koloroval. Robil to na plné pecky, vybudoval si vlastný rukopis, jeho fotografie mali atmosféru, farbami vytváral to, čo nosil a videl vo svojom vnútri.*[3]

[2] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava
[3] Rozhovor s L.Stachom o Borisovi Nemethovi, August 2011; http://www.sedf.sk

Čím bližšie, tým menšie, 2004

Na nasledujúci fotografický vývoj Borisa Németha má veľký vplyv štúdium v Stachovom ateliéri. Ľubo Stacho, významný slovenský dokumetárny fotograf, ktorý úspešne ukončil štúdium fotografie na Katedre fotografie FAMU v roku 1984 pod vedením prof. Jána Šmoka, neskôr v r. 1990 založil na VŠVU v Bratislave katedru fotografie a počas svojej profesionálnej fotografickej kariéry vytvoril veľké množstvo fotografických sérií zasväcuje Borisa Németha do tajov dokumentárnej fotografie.

Boris Németh sa v ateliéri oboznamuje s prácami významných slovenských, českých, ale aj zahraničných dokumentaristov, rovnako aj s dokumentárnymi súbormi samotného Ľuba Stacha ako napríklad Povedz mi zlá nemoc, Paseky, Dom mesta I a II, Baníci, Študenti.

Stachovu skoršiu dokumentárnu tvorbu vyzdvihuje aj popredný český fotograf, kurátor a teoretik Vladimír Birgus, ktorý Stachovi pripravoval v r.1979 jeho prvú

fotografickú výstavu: Povedz mi zlá nemoc. Aurel Hrabušický v monografickej knihe o Stachovej fotografickej práci 3 eseje o fotografiách Ľuba Stacha cituje kurátora Birgusa, ktorý Stachov fotografický štýl charakterizuje ako tzv. štýl nerozhodujúceho okamihu. *Štýl nerozhodujúcich okamihov má byť v protiklade ku štýlu rozhodujúcich okamihov Cartier-Bressonovho variantu bezprostrednej fotografie.*[4]

Pojem nerozhodujúceho okamihu sa stal kľúčovým pojmom programového textu, v ktorom Vladimír Birgus priblížil novú vlnu fotografického dokumentu, predstavovanú napr. aj fotografickým zoskupením Dokument (V.Birgus, J.Pokorny, P.Klimpl).

Stachovu fotografickú tvorbu tiež popisuje aj ďalší člen skupiny Dokument Petr Klimpl, ktorý ju označuje pojmom: empatická fotografia: *ako vciťujúce porozumenie, ktorého výsledkom je empatická fotografia, fotografia zdôrazňujúca zážitok vzájomného vzťahu fotografa a fotografovaného.*[5]

1.2 Školské projekty, tvorivé dielne a rezidencie

Boris Németh sa pod pedagogickým vplyvom Ľuba Stacha dostáva bližšie k dokumentárnej fotografii a neskôr aj vo svojich najmä sociálne ladených dokumentárnych cykloch uplatňuje Stachovu empatickú fotografiu. Vo svojej bakalárskej práci Németh dokumentuje prostredie resocializačného zariadenia Resoty. Osvojil si, že pomocou dokumentárnej fotografie sa dá priblížiť k ľuďom, zachytiť pocity, spôsob života a ich prostredníctvom vyjadriť svoje myšlienky alebo názory.

1.2.1 RESOTY / ZÁBLESK SVETLA (2006)

Svoju praktickú (fotografickú) bakalársku prácu vytvoril Boris Németh v resocializačnom zariadení pre bezdomovcov RESOTY v Bratislave. Boris, ktorý nikdy

[4] Aurel Hrabušický: 3 eseje o fotografiách Ľuba Stacha:, FO ART, Bratislava 2004

[5] Aurel Hrabušický: 3 eseje o fotografiách Ľuba Stacha:, FO ART, Bratislava 2004

predtým nebol nábožensky založený človek, bol očarený osobnosťou katolíckeho kňaza Antona Srholca.[6] Vo svojom dokumente vytvára portrét tohto výnimočného človeka, v ktorom zachytáva jeho vôľu založiť a prevádzkovať dom pre bezdomovcov. Fotografický projekt doplnil teoretickou prácou, ktorá čerpala z denníka tohto dlhé roky tajného kňaza a disidenta. Za tento projekt získal cenu Katedry fotografie VŠVU.

A potom to bol príbeh Antona Srholca, ktorého portrét som fotil pre týždenník .týždeň a on mal neskutočnú charizmu. Chcel som vedieť viac o tom, čo robí. Doslova ma priťahovala túžba zistiť, aký naozaj je.[7]

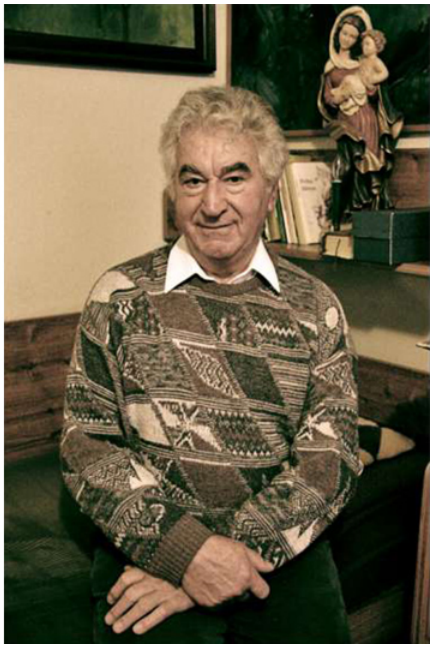

Kňaz A.Srholec, Resoty Bratislava, 2006

Boris Németh si uvedomuje, že keď chce vytvoriť naozaj dobrý dokumentárny súbor musí najskôr pochopiť prostredie, v ktorom sa Anton Srholec pohybuje - resocializačné zariadenie pre bývalých alkoholikov, drogovo zavislých, recidivistov a

[6] Anton Srholec bol slovenský rímskokatolícky kňaz a salezián, spisovateľ a charitatívny pracovník, filantrop, zakladateľ a riaditeľ resocializačného centra Resoty. V roku 1951 sa pokúsil ilegálne prekročiť hranice vtedajšieho komunistického Československa, (chcel študovať teológiu v Taliansku) za čo ho odsúdili a vo väzení strávil desať rokov, väčšinu z toho na nútených prácach v uránových baniach v Jáchymove. Po návrate z väzenia pracoval ďalších desať rokov ako robotník na stavbách. V roku 1969 dostal povolenie odísť do Talianska kde sa mu podarilo dokončiť teologické štúdiá na Pápežskej univerzite v Turíne. V r. 1970 ho pápež Pavol VI. vysvätil za kňaza. Po návrate do Československa sa už ako kňaz angažoval v pomoci najchudobnejším ľuďom. Po páde totalitného režimu, v r. 1993 založil sociálno rehabilitačné zariadenie Resoty, kde pomáhal bezdomovcom, alkoholikom, drogovo závislým a recidivistom. Anton Srholec zomrel vo veku 86 rokov v r. 2016 v Bratislave.

[7] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

bezdomovcov. Boris Németh viackrát navštevuje zariadenie Resoty, zaujíma sa o prostredie a ľudí, ktorí A.Srholca obklopujú, vytvára si s nimi vzťah a buduje krehkú dôveru, ktorá mu umožňuje dostať sa bližšie k obyvateľom resocializačného centra, neponáhlať sa a trpezlivo vyčkať na správne momenty, a fotografovať práve vtedy, keď sa niečo deje.

Veľkou inšpiráciou na vytvorenie súboru o resocializačnom zariadení Resoty bol aj Stachov sociálne ladený dokument Povedz mi zlá nemoc, ktorý Stacho vytvoril ešte v 70. rokoch v nemocničnom prostredí na oddelení onkologických chorôb, kde Stacho veľmi citlivo zachytil deti trpiace nevyliečiteľným ochorením.
Podobne silnou témou, dokumentom z prostredia ústavu sociálnej starostlivosti sa neskôr zaoberal aj ďalší slovenský fotograf Jozef Sedlák, ktorý v 80. rokoch fotografoval sériu Sestry svätého kríža. Ústavy sociálnej starostlivosti boli pred rokom 1989 uzavreté pre bežného človeka a predstavovali v ére reálneho socializmu spoločenské tabu. Fyzické a mentálne vylúčenie a vytesnenie zo spoločnosti sa netýkalo len klientov ústavov, ale aj zdravotného personálu, ktorý väčšinou tvorili členky rehoľných spoločností. Fotografie rehoľných sestier cez fašiangovú zábavu v ústave ukazujú na prirodzený a radostný rozmer ich života v neosobnej štátnej inštitúcii.

Boris Németh v sérii Resoty fotografuje prostredie resocializačného centra, ľudí ktorí tam žijú, ich každodennú realitu. Cez svoje fotografie však Boris Németh vytvára portrét kňazovi Antonovi Srholcovi. Séria je zároveň dokumentom o živote v centre, ale zároveň aj portrétom Antona Srholca. Cieľom nie je vyvolanie ľútosti, ale upevnenie presvedčenia, že za všetkým je skrytý nejaký význam, zmysel. Na všetkých fotografiách je bytostne cítit prítomnosť A.Srholca, jeho energia, ktorú vkladal do toho miesta a do tých ľudí. Nakoniec fotografický portrét človeka sa nemusí nutne zakladať na konkrétnom vyobrazení daného človeka.

Sériu fotografií Boris Németh doplňa o texty, krátke zápisky z denníka Antona Srholca. Tieto mikropríbehy v mnohom dovysvetľujú nafotografované snímky a ešte lepšie tak približujú momenty z každodenného života v resocializačnom centre.

Po čase som nemal pocit, že to, čo sa tam deje, je možné vyjadriť iba fotkou, a preto som použil aj texty – príbehy, ktoré im dodali novú rovinu. Boli to zápisky z denníka Antona Srholca. Nešlo mi vtedy ani tak o to, nafotiť sociálny dokument, ale vybrať si z reality to svoje. Ukázať to tak, ako to vidím.[8]

Resoty, to nie je len chlieb, čaj a maslo. To je vytváranie rodiny, proces, kde sa ľudia učia zatvárať dvere, vodu, udržať čistotu, byť priateľmi.

[8] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

Asi polovica chlapov má sklon k alkoholu. Nepijú však, lebo nemajú za čo. S platením sa veľmi netrápia, skôr ja sa trápim, ako z tejto posádky stroskotancov urobím rodinu. Väčšina z nich začína veriť, že ich mám rád.

Dobro je v každom človeku, len niekedy je obalené sklamaním. Nie sú to zločinci, ani nebezpeční ľudia pre našu spoločnosť. Takými sa stávajú, až keď im chýba to najzákladnejšie: strecha, teplá posteľ a jedlo.

Hoci s nimi jem a dakedy tam aj spím, neviem sa s nimi plne identifikovať. Predsa len, ja mám ten byt a oni majú predo mnou rešpekt ako pred vedúcim. Podporujem tabakový priemysel, aby mojim kamarátom nechýbali cigarety.

Dotýkam sa tajomstva zla, ktoré stále znova a znova ovláda slabého človeka. Moje pôsobenie má byť ako záblesk svetla, ktoré, ako ja verím, nakoniec v človeku zvíťazí.

V piatom ročníku na VŠVU (2006) sa Borisovi podarí dostať na školský výmenný pobyt do Poznani v Poľsku, kde na akadémii výtvarných umení (Akademia Sztuk Pieknych w Poznaniu) študuje staré fotografické umelecké techniky v ateliéri prof. Witold Przymuszala. *Vyrábal som si svoj papier, svoje chemikálie. Zažil som čosi ako pocit „raušu", vyrábať v tmavej komore z fotografií niečo celkom iné. Boli to naozaj abstrakcie, skvelý zážitok a nedal by som ho za nič.*[9]

Na ďalšiu tvorbu Borisa Németha má veľký vplyv štúdium v Stachovom ateliéri, kde Stacho okrem svojho pedagogického vplyvu organizuje počas semestrov aj viacero dokumentárnych workshopov a tvorivých dielní po Slovensku aj v zahraničí.

Boris sa počas štúdia mal možnosť zúčastniť napr. tvorivej dielne v Liptovskej Tepličke (2007) kde fotografoval v 60-tych rokoch aj významný slovenský dokumentarista Martin Martinček. Tvorivá dielňa sa konala počas veľkonočných sviatkov kedy mohli účastníci workshopu zažiť atmosféru veľkonočného týždňa, náboženské rituály, ľudové zvyky, oblievačku, alebo tradičnú dedinskú zábavu. Tieto motívy ľudového folklóru sa neskôr výrazne objavujú v Némethovej voľnej dokumentárnej tvorbe.

Neskôr to bola tvorivá dieľňa v Berlíne (2008), kde Németh spolu so spolužiakmi s ateliéru fotografujú premeny a rozvoj tohto moderného veľkomesta po páde železnej opony.

Ďalší súbor vytvorený ešte počas štúdia na VŠVU bola konceptuálne poňatá magisterská práca Dictionary document, ktorá sa skladala z remeselne perfektných čiernobielych fotografií naplnených metaforami a prirovnaniami, ktoré boli doplnené textom z významového slovníka charakterizujúcim rôzne spoločenské javy. Týmto spojením vznikli nadčasové zovšeobecnenia o ľudskom bytí. Aj keď sú v projekte fotografie z ateliérovej tvorivej dielne v Berlíne, väčšina týchto obrazov vznikla na Slovensku.

[9] Boris Németh v rozhovore pre Nitriansku galériu s kurátorkou, teoretičkou fotografie a prorektorkou VŠVU doc. Mgr. Bohunkou Koklesovou, PhD., február 2018

1.2.2 DICTIONARY DOCUMENT (2009)

Dictionary document, je súbor dokumentárnych fotografií, ktoré vytvára Boris Németh ako svoju diplomovú magisterskú prácu. V tomto dokumentárnom cykle využíva anglický frazeologický slovník a kombinuje krátke definície so svojimi dokumentárnymi fotografiami. Krátke textové popisky dávaju vlastným fotografiám úplne nový rozmer, a vytvárajú nové zatiaľ netušené, neobjavené významy v tradičnej forme klasickej čiernobielej fotografie.

Podľa slov Borisa Németha: *mal som nafotených veľa fotografií, ku ktorým som hľadal text. Niečo, nejaký slovný popis, podľa ktorého môžem vyberať fotografie, a tiež som riešil ako ich nazvať: nevesta, richtár, príslušník hasičského zboru.. Podobne ako keď pripravuješ výstavu, tak musíš mať názov fotky a ja som mal dictionary, anglický frazeologický slovník. V slovníku boli vysvetlené pojmy: bride - nevesta - je žena, ktorá sa ide vydávať, alebo ktorá sa práve vydala - a potom je tam ten záber nevesty ako fúka vietor a závoj jej veje, a potom si všimneš, že je tam napätie medzi textom a fotografiou, a že možno to funguje alebo nefunguje.*[10]

Nevesta je žena, ktorá sa ide vydávať, alebo ktorá sa práve vydala

[10] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

Boris Németh sa nesnaží pridať úplne presný popis k fotke, nesnaží sa ani popisom vysvetlovať, ale snaží sa o vytvorenie napätia medzi textom a fotografiou. V priestore medzi textom a fotografiou vzniká niečo úplne nové, niečo úplne iné.

Ako keď máš slovo a chceš vysvetliť ľuďom čo znamená, tak použiješ na vysvetlenie nejaký príklad. a potom, tam je fotografia, vizuálny obraz, na ktorej sa nachádza niečo úplne iné.[11]

Na ďalšej fotografii vidíme neznámeho pána, ktorý sa pozerá cez sklo výkladu na zamyslenú pani na ulici. Jej pohľad však smeruje úplne inam a touto scénou náhle zneistený divák si nie je istý, či tieto dve osoby majú nejaký vzťah, tak ako napovedá popis k fotografii.

Tvoj partner je osoba, za ktorú si vydatá, alebo s ktorou máš citový alebo sexuálny vzťah

[11] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

Starosta je osoba, ktorá je na čele mestského zastupiteľstva

Hasič je osoba (väčšinou muž), ktorého náplňou práce je hasiť oheň

Upratovačka je niekto koho prácou je upratovať niektoré konkrétne veci

Boris Németh si v tomto súbore uvedomuje a overuje možnosť využívania metafory, prácu s napätím a kontrastom medzi slovom, textom - niečim čo je vypovedané a teda zrejmé a platné - a medzi zdanlivo nesúvisiacim obrazovým zápisom. V neskorších prácach sa snaží využiť tento poznatok a dostať to napätie, metaforu, kontradikciu prípadne nefunkčnosť priamo na fotografiu, tak aby už nebolo potrebné tieto prostriedky vyjadrovať slovami, ale aby boli priamo obsiahnuté vo výslednom fotografickom obraze.

Ešte v roku 2008 má Boris Németh možnosť robiť sprievodcu po slovensku holandskému fotografovi Jaap Scheerenovi, ktorý fotografuje na Slovensku svoj projekt 3 ruže, 9 havranov, 12 mesiačikov na motívy Dobšinského rozprávok. Scheeren projekt vystavuje ešte v tom istom roku na mesiaci fotografie v Bratislave. Cestovaním po krajine si Boris všíma veľké kultúrne a národnostné rozdiely medzi jednotlivými regiónmi. Boris Németh si spomína, že jeden večer sa ocitli na tancovačke v Komárne a J.Scheeren chcel vediet o čom sa ľudia rozprávajú, Németh mu nevedel preložiť, pretože sa ľudia rozprávali po maďarsky. Neskôr na východe v

krčme sa ľudia bavili po rusínsky, na severe krajiny sa do slovenčiny miešala poľština. Na malom území Slovenska sa miešajú rôzne kultúry, národnosti, každý región má svoju vlastnú históriu a špecifiká.

Spolupráca s Jaap Scheerenom bola pre Boris Németha prínosná hneď v dvoch rovinách. Najprv to, že mal možnosť cestovať po Slovensku, a všímať si kultúrne rozdiely a lokálne špecifiká v rôznych regiónoch Slovenska. Tieto znalosti a postrehy neskôr uplatnil v práci na svojom doktorandskom dokumentárnom cykle Slovakia Im lovin it. A za druhé, spolupráca s holandským fotografom motivovala Borisa Németha, aby sa uchádzal o grant na rezidenčný pobyt v holandskom Haagu, kde v r.2009 strávil tri mesiace a fotografoval holandskú krajinu a spolocnosť.

1.2.3 MOJE HOLANDSKO (2009)

Boris Németh ešte na doktorandskom štúdiu v r.2009 dostal štipendium na krátku umeleckú rezidenciu v DCR Gueststudios v Haagu. Počas mesačného pobytu veľa cestoval po holandsku a fotograficky dokumentoval holandskú spoločnosť. Podľa slov Borisa Németha: *Túlať sa mesiac po Holandsku s fotoaparátom na krku bola výzva. Výzva, ktorú som neodmietol a spravil som dobre. Výzva, ktorú by som si ešte aspoň raz rád zopakoval.*[12]

Na ceste po holandsku ho sprevádzal spolužiak z VŠVU Ján Viazanička, s ktorým mesiac cestujú po krajine autom, najazdia vyše 5000 km a pozorne si všímajú kultúrne a spoločenské rozdiely medzi holandskom a slovenskom.

Keď sa povie Holandsko, každému hneď napadne niekoľko vecí: krajina tolerantná k homosexuálom i prisťahovalcom, krajina, ktorej veľká časť leží pod hladinou mora a ani ten zvyšok nie je oveľa vyššie, Rotterdamský prístav, Amsterdam, ležiaci na vode a prepchatý bicyklami, dreváky a veterné mlyny, kvety a syry, Rembrandt a van Gogh, drogy a eutanázia.

[12] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

Holandsko patrí so svojimi šestnástimi miliónmi obyvateľov k najhustejšie osídleným krajinám sveta (v Holandsku pripadá na štvorcový kilometer 400 obyvateľov, kým u nás len 110). Tak sa nemožno čudovať, že je to veľmi usporiadaná krajina. Nejde len o diaľnice a cestičky, ale aj o grachty, nahrádzajúce ulice, či poldre, s námahou po stáročia dobývané kusy mora premenené na pasienky či lány kvetov. Nakoniec, more je veľkou láskou miestnych obyvateľov: chránia sa pred ním, opatrujú si ho a spolu s ním sa aj tešia. Obdivujú ho i rešpektujú.
Na rozdiel od Slovenska tam človek len málokedy narazí na nedbalosť, nečistotu či neudržiavaný kus zeme. Kým u nás sú polia, priekopy pri cestách či priestranstvá medzi panelákmi často zarastené burinou, Holandsko je krásne obhospodarovaná krajina, akoby práve vyskočila z nejakej gýčovej pohľadnice. Každý štvorcový meter tu má svoje určenie.[13]

Keďže Boris Németh nie je krajinkár, rozhodol sa fotografovať najmä spoločnosť: ľudí, ich každodenné zvyky v ich prirodzenom prostredí. Snažil sa zamerať na nezvyčajné situácie, na zachytenie každodenného života, akoby vytrhnuté z kontextu, banality a stereotypu. Jeho ambíciou bolo zachytiť iróniu, malomeštiactvo i odcudzenosť ľudí, fotograficky zachytiť určitý smer vývoja spoločnosti.

Za fotografickú sériu Moje Holandsko získal Boris Németh v r.2011 1.cenu v súťaži Štíty Viléma Heckela v kategórii Venkovská a mestská krajina.

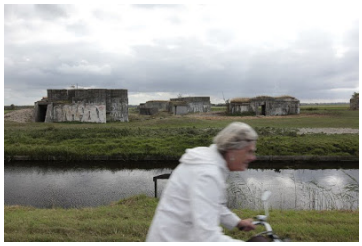

[13] https://www.tyzden.sk/casopis/5963/moje-holandsko

Moje Holandsko (2009)

1.2.4 ŽEHRA (2009)

V apríli 2009 sa Boris Németh zúčastnil ateliérového dokumentárneho workshopu s Ľubom Stachom na Spiši. Cieľom workshopu bolo fotograficky zachytiť špecifiká tohto regiónu na východe Slovenska. Práve v čase workshopu prebiehali na Slovensku regionálne voľby do orgánov samospráv obcí a krajov a prišlo veľmi zaujímavé dokumentovať priebeh tejto udalosti v obci Žehra, v ktorej žije aj početná rómska komunita. Boris Németh v priebehu pár hodín nafotografoval reportáž z volieb v rómskej osade.

Zrazu tam prídeš, a zistíš, že tí rómovia nemajú pri sebe ani občiansky preukaz, pretože nevedia, že je potrebný k voľbám, že majú napísané niekde aké číslo majú voliť, pretože nevedia čítať.. a tebe to príde fascinujúce, pretože si tam a vidíš to a je to neuveriteľné, ale zároveň je to humorné. Voľby v Žehre vyhral rómsky kandidát a my sme boli večer pozvaní na oslavu do osady. Policajti nás však do osady už nepustili. Báli sa o našu bezpečnosť.[14]

Za fotografickú reportáž z volieb v rómskej osade v obci Žehra získal Boris Németh 3.miesto v súťaži Czech Press Photo 2009 v kategórii Reportáž.

[14] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

Žehra, volebná miestnosť (2009)

Žehra, voľby v rómskej osade (2009)

V roku 2011 sa Boris Németh zúčastňuje ateliérovej tvorivej dielňe Vizuálne premeny Slovenska, ktorú organizuje Ľubo Stacho spolu so svojim odborným asistentom Markom Horbanom. Počas jedného týždňa sa vydávajú na okružnú jazdu po Slovensku a snažia sa vytvoriť obrazovú sondu slovenskej spoločnosti. Počas cesty navštevujú mnoho zaujímavých miest, fungujúce ale aj opustené fabriky, výrobné podniky, sklárne, magnezitky, priemyselné parky, nákupné centrá. Navštevujú opustené, zaniknuté dediny na východe Slovenska, fotografujú zarastené domy, ruiny, zbúrané kostoly, ale dokumentujú aj život vo veľkých mestách, a perifériách. Pre Borisa Németha má táto tvorivá dielňa veľký vplyv na jeho ďalšiu tvorbu ako dokumentárneho fotografa. Počas dieľne vytvára svoje prvé fotografie do svojho

voľného súboru Premeny Slovenska, na ktorom bude neskôr spolupracovať so svojim spolužiakom z ateliéru Jánom Viazaničkom.

V septembri 2011 sa uskutočnila tvorivá dielňa v najvyššie položenej obci na Slovensku v Lome nad Rimavicou. Lektorom dielne bol fotograf, vysokoškolský pedagóg, kurátor profesor Jindřich Štreit. Boris Németh a Martin Kleibl, ako doktorandi v ateliéri Ľuba Stacha robili asistentov profesorovi Štreitovi. Cieľom tvorivej dielne bolo zachytiť a fotograficky zdokumentovať život v tejto zaujímavej časti Slovenska.

Profesor Štreit k tvorivej dielni napísal: *Nikto nebol ničím obmedzovaný. Prístupy boli rôzne, od klasického dokumentu cez subjektívny pohľad, koncept alebo reportáž. Každý večer prebiehalo hodnotenie prác, alebo prednáška pedagógov alebo hostí. Veľký záujem vyvolala prednáška Andreja Bána. Asistenti Boris Németh a Martin Kleibl boli veľkým prínosom celej dielni. Miestni obyvatelia, starosta, pán farár, obecný kronikár i vedúci pohostinstva nás prijali a vychádzali nám v ústrety. Bolo to nezabudnuteľné.*[15]

Spoločná fotografia z tvorivej dielni s Jindřichom Štreitom, Lom nad Rimavicou, 2011

[15] Jindřich Štreit: in Mladé Médium II., Tvorivá dielňa: Lom nad Rimavicou, VŠVU, 2012

Pre Borisa Németha bola spolupráca s profesorom Štreitom na tejto tvorivej dielni inšpirujúcim zážitkom: *Na mňa mal veľký vplyv Jindro Štreit, a to pre svoj ľudský prístup. Robili sme spolu workshop v Lome nad Rimavicou a mňa fascinovalo, ako pristupuje k ľuďom. Bol to celkom iný prístup ako mal Ľubo Stacho. Boli sme len na jednom mieste, takže nešlo o výber, kam pôjdeme, ale práve o ten prístup – ako o ľuďoch rozmýšľa, ako vytvára fotografiu. Prístupy Jindra Štreita a Ľuba Stacha boli úplne iné, ale zároveň sa dopĺňali.*[16]

V roku 2011 Boris Németh úspešne ukončil doktorandské štúdium na VŠVU. Svojou teoretickou doktorandskou prácou: Slovenská dokumentárna fotografia 1989 - 2009 nadviazal na svoju teoretickú magisterskú prácu: Slovenská dokumentárna fotografia 1918 - 1989 a vytvoril tak ucelený prehľad o slovenskej dokumentárnej fotografii. Svoju praktickú doktorandskú prácu: dokumentárnu fotografickú sériu Slovakia Im lovin it vystavoval v roku 2011 v Stredoeurópskom dome fotografie (SEDF) v Bratislave. V súčasnosti Boris Németh pôsobí na VŠVU ako externý pedagóg reportážnej fotografie.

1.3 Fotografický vplyv na tvorbu Borisa Németha

Na ďalšiu voľnú fotografickú dokumentárnu tvorbu Borisa Németha malo veľký vplyv štúdium na VŠVU v ateliéri Ľuba Stacha, účasť na rôzných ateliérových tvorivých dielňach, ktoré Stacho organizoval na rôznych miestach na Slovensku (Liptovská Teplička, Kremnica, Spiš, Lom nad Rimavicou). V ateliéri komunikoval so svojimi spolužiakmi Martinom Kleiblom, Jánom Viazaničkom, Illah van Oijen, alebo Jánom Kekelim, ktorí sa rovnako ako on venovali vo svojich projektoch téme Slovenska.

Borisovu fotografickú tvorbu ovplyvnila aj práca v časopise .týždeň, v ktorom pracoval už popri škole. V redakcii .týždeň pôsobili v tom čase aj slovenskí fotografi Matúš Zajac a Andrej Bán, ktorí sa témou Slovenska tiež dlhodobo zaoberali. Matúš

[16] Boris Németh v rozhovore pre Nitriansku galériu s kurátorkou, teoretičkou fotografie a prorektorkou VŠVU doc. Mgr. Bohunkou Koklesovou, PhD., február 2018

Zajac, ktorý sa vo svojej voľnej tvorbe venuje viac sociálnemu dokumentu viedol Borisa v redakcii k profesionálnej práci pri vytváraní reportážných sérií. Borisovu voľnú dokumentárnu tvorbu však ovplyvnil najmä Andrej Bán svojou knižnou publikáciou Iné Slovensko, ktorú vydal v r.2005. Bán fotografuje Slovensko už od roku 1989. Podobne ako je tomu neskôr v tvorbe Borisa Németh, fotografie Andreja Bána nie sú vyskladané ako lineárny príbeh konkrétnych udalostí, skôr metaforicky podávajú správu o stave spoločnosti na Slovensku.

Martin Bútora[17] v predslove ku knihe Andreja Bána Iné Slovensko napísal: *Ako postupne listujeme v jeho knihe, objavujeme menej známu, skrytú tvár slovenskej každodennosti, tvár, ktorá je autentická, individualizovaná, bolestná i groteskná. Svoje nálezy adresuje Andrej Bán spoluobčanom, ktorí majú zažité rôzne podoby svojej vlasti - cez vlastné poznanie, cez skúsenosť svojich blízkych, cez po stáročia vštepované a zdedené kultúrne kódy. Kniha Iné Slovensko ich oslovuje, dojíma alebo aj provokuje práve preto, lebo svoje vlastné Slovensko nosia v sebe.*[18]

Podobne ako neskôr Boris Németh, Andrej Bán veľa cestuje po krajine a dokumentuje mikrobríbehy z rôznych udalostí a miest na Slovensku. V jeho knihe Iné Slovensko sa striedajú staršie fotografie ešte z roku 1989 s novými fotografiami, čo do istej miery vytvára obraz aj o výrazných premenách slovenskej spoločnosti počas krátkeho ale veľmi "živého" historického obdobia medzi rokmi 1989 - 2005. Bán, rovnako ako neskôr v Németh fotografuje momenty z ľudových osláv, náboženských púti, jarmokov, folklórnych slávností, ale aj situácie z bežného každodenného života.

Po novembri 1989 na Slovensku prestáva existovať socialistický politický autoritatívny systém. Táto zmena zasahuje všetky roviny života v spoločnosti. Vo fotografii má toto uvoľnenie pozitívny efekt: *prestávajú existovať témy, ktoré by narážali na zákazy*

[17] Martin Bútora, sociológ, spisovateľ, univerzitný profesor a diplomat. V novembri 1989 bol zakladajúcim členom hlavného demokratického revolučného politického hnutia Verejnosť proti násiliu, neskôr pôsobil ako poradca pre ľudské práva vtedajšiemu Československému prezidentovi Václavovi Havlovi. V roku 1997 bol spoluzakladajúcim členom a prezidentom mimovládnej organizácie Inštitút pre Verejné Otázky. Od roku 1999 do roku 2003 bol slovenským veľvyslancom v USA. V roku 2004 neúspešne kandidoval na prezidenta Slovenskej Republiky.
[18] Martin Bútora v predslove ku knihe Andreja Bána: Iné Slovensko, Slovart, Bratislava, 2005

publikovať alebo vystavovať. Reportáže z katolíckych pútí, z politického zákulisia, sociálnej periférie či z miest rôznych katastrof boli do nevembra 1989 len výnimočné, v 90.rokoch tvorili už integrálnu súčasť reportážnej tvorby. Reportáže z novembrových mítingov a snímky prvý raz oficiálne informujúce o ostnatých plotoch oddeľujúcich Československo od Rakúska ohlásili premenu novinárskej fotografie.[19]

Na verejnosť sa dostávaju fotografie, ktoré boli pred rokom 1989 určené iba pre súkromné archívy. Dokumentárne fotografie Andreja Bána z osláv náboženských sviatkov a náboženských pútí popierajú socialistické názory o okrajovom význame viery pre slovenskú spoločnosť. Neskôr vo svojej knihe Iné Slovensko narúša stereotypné predstavy o hrdom, pracovitom a bohabojnom národe. *Andrej Bán sa pozerá na Slovensko a Slovákov z kuchyne, nie vtedy, keď je slávnostne prestetý stôl, ale vtedy, keď sa všetko len chystá na veľké spoločenské predstavenie a zabúda sa na masky. Slovník je brutálnejší a gestám chýba elegancia, pod škrupinou konvencií sa odkrýva skutočná tvár.*[20]

Podobne tabuizovanou témou: témou národnostných menšín sa vo svojom dokumentárnom projekte venovali Tomáš Leňo a Jozef Ondzík, ktorí od polovice 80. rokov fotografovali život rusínskej menšiny na rozhraní slovensko, poľskej a ukrajinskej hranice. Významné dokumentárne série zo života rómskej národnostnej menšiny na Slovensku vytvorili Tibor Huszár (Cigáni) alebo Michal Suchý (U cigánov).

Po novembri 1989 bolo tiež možné fotografovať v zariadeniach sociálnej starostlivosti. Od polovice 80. rokov túto tému spracovávali napr. Jozef Sedlák, ktorý fotografoval v ústave pre postihnuté deti, alebo Ján Rečo vo svojich dlhoročných cykloch o domovoch dôchodcov, alebo o živote a osudoch postihnutých, bezmocných a zabudnutých ľudí.

[19] Aurel Hrabušický, Václav Macek: Slovenská Fotografia 1925-2000, SNG Bratislava, 2001
[20] Aurel Hrabušický, Václav Macek: Slovenská Fotografia 1925-2000, SNG Bratislava, 2001

V roku 2001 vzniká publikácia Martina Kollára Slovakia 001, v ktorej Kollár dokumentaristicky podáva správu o stave slovenskej spoločnosti. V jeho fotografiách prevažuje sarkazmus, voľba bizarných situácií, ktoré vyvolávajú údiv nad tým kam dospela slovenská post-totalitná spoločnosť. Kollárova publikácia Slovakia 001 vznikla ako obrazové doplnenie analytickej správy o stave spoločnosti, ktorú už od roku 1995 pravidelne vydávala mimovládna organizácia: Inštitút pre verejné otázky (IVO). V ďalsich dvoch rokoch na projekte Obrazovej správy o Slovensku spolupracujú fotografi Jozef Ondzík a Lucie Nimcová.

2. Voľná tvorba - dokumentárne projekty

Dokumentárna fotografia rozpráva príbeh o skutočnosti, o skutočnosti vo vztahu k dobe kedy bola vytváraná. Nemusí ísť nutne o zachytenie vonkajšieho vzhľadu skutočnosti, ale o zachytenie určitých základných znakov, súvislostí, rozpoznávacích prvkov alebo spoločenskej atmosféry daného historického okamihu. Dokumentárna fotografia sa snaží o spoločenské poznanie. Nielen zachytiť, alebo charakterizovať rozmanité stranky spoločnosti, alebo zaujať kritický postoj, ale zachytiť realitu ako objektívny komentátor. Dokumentárnu fotografiu môžme teda vnímať ako istú podobu, portrét spoločnosti, prípadne jednotlivca, zachytenie človeka jeho vzťahov, pocitov, myšlienok, túžob. Dokumentárna fotografia je vizuálne svedectvo, historicky presvedčivé, pravdivé svedectvo o človeku, o spoločnosti, o svete.

Boris Németh patrí k fotografom - dokumentaristom, ktorí svoje dokumentárne fotografické projekty často vytvárajú pri plnení iných pracovných (fotožurnalistických) úloh. Kurátorka Michaela Pašteková nazýva Borisa Németha *obrazovým kronikárom Slovenska, ktorý už od r.2007 cestuje po Slovensku a prináša obrazové svedectvo o stave slovenskej krajiny a spoločnosti.* Boris ako fotoreportér týždenníka .týždeň veľa cestuje po Slovensku a popri svojej žurnalistickej práci sa snaží vytvárať aj dokumentárne projekty. Často fotografuje miesta, na ktorých sa schádza viac ľudí: zhromaždenia, slávnosti, rituály.

Németh zaznamenáva obvyklé reportérske témy, ako napríklad politické manifestácie a pochody, protikorupčné protesty, korporátne akcie, folklórne slávnosti, cirkevné sviatky a obrady, ale aj rôzne kultúrne a spoločenské udalosti: hudobné festivaly, diskotéky, letecké dni, inscenované historické udalosti. Vo svojich fotografiách však zaznamenáva vizuálne pozoruhodnosti, nesúlad, mimovoľné nedorozumenia v bežných situáciách medzi ľudmi alebo poruchy v usporiadaní vecí , ktoré do istej miery signalizujú aj poruchy v usporiadaní spoločnosti.

Skorší štýl Némethových fotografií je možné charakterizovať ako tzv. štýl fotografie ulice - street photography, ktorá sa začala rozvíjať v 50. a 60. rokoch v USA (Newyorská škola fotografie[21]), kedy poprední fotožurnalisti začínajú vytvárať rozsiahlejšie dokumentárne súbory určené k publikovaniu v knihách alebo autorských výstavách. Súčasná podoba street photography však viac zodpovedá fragmentárnosti súčasného sveta, roztrieštenosti vizuálnych dojmov, ktoré na nás doliehajú.

Fotografický kurátor Aurel Hrabušický sa o tvorbe Borisa Németha vyjadruje v úvodnom texte k jeho autorskej knihe Na Ceste: *pocit navŕšenia protichodných znakov a signálov podporujú aj farebné skrumáže, vyostrené farebné akcenty a kontrasty súčasnej dokumentárnej fotografie. Sú známe okrem iného aj zo záberov Martina Parra, ale nájdeme ich aj na snímkach Borisa Németha. Németh má nielen zmysel pre náročné kombinácie farebných plôch a zhlukov, ale dokáže uplatniť aj osamelý farebný akcent na monochrómnom či málo farebnom pozadí.*[22]

V Némethových napoly reportážnych a napoly dokumentárnych fotografiách sučasnosti síce ešte často zaznamenávame bressonovské rozhodujúce okamihy, aké poznáme z minulosti, no objavujú sa v nej aj momenty, v ktorých sa na prvý pohľad nič zvláštne nedeje. Na slovensku sa tento spôsob fotografovania prvýkrát objavil v diele dnes už medzinárodne uznávaného fotografa Martina Kollára, ktorý tento spôsob fotografovania opisuje ako "záujem o obyčajných ľudí vo chvíľach, ktoré nie sú ničím zvláštne." Rovnako ako pre Martina Kollára aj pre Borisa Németha je charakteristický tento spôsob fotografovania. Štýl, v ktorom rozhodujúce okamihy vznikajú pri zdanlivo úplne nedôležitých, humorných, bizarných situáciách, ktoré sú súčasťou každodenného života.

[21] termín Newyorská škola fotografie zaviedla kurátorka Jane Livingstone pre skupinu fotografov, ktorí žili v N.Y. v 30.,40.,50. rokoch 20.storočia, pracovali štýlom street photography a zaoberali sa dokumentovaním mesta New York. Do Newyorskej školy fotografie patrili napr. (Diane Arbus, Richard Avedon, Alexey Brodovitch, Ted Croner, Bruce Davidson, Don Donaghy, Louis Faurer, Robert Frank, Sid Grossman, William Klein, Saul Leiter, Leon Levinstein, Helen Levitt, Lisette Model, David Vestal, Weegee)

[22] Boris Németh: Na ceste, Vydavatelstvo O.K.O. 2013

2.1 SLOVAKIA I'M LOVIN IT (2011)

Kurátor: Aurel Hrabušický

Na fotografickom projekte Slovakia I'm lovin it začína Boris Németh pracovať ešte počas doktorandského štúdia na VŠVU a výsledný súbor fotografií prezentuje ako svoju doktorandskú prácu. K myšlienke pracovať na tomto projekte ho doviedla aj predchádzajúca výborná skúsenosť z rezidenčného pobytu v Holandsku kde tiež veľa cestoval po krajine a zachytával spoločenské dianie v tejto krajine.

Ako fotograf týždenníka .týždeň má Boris Németh možnosť veľa cestovať po Slovensku a fotograficky dokumentovať situácie z rôznych spoločenských udalostí, na ktoré ho vysielajú ako fotografického redaktora. Počas týchto pracovných ciest vytvára pre týždenník fotografické reportáže, v ktorých vizuálne sprostredkuje aktuálne spoločenské témy z rôznych miest na Slovensku.

Avšak jeho dokumentárny súbor nie je vyskladaný ako lineárny príbeh udalostí, alebo ako ucelená reportážna séria fotografií, ale skôr ide o mozaiku obrazov z rôznych udalostí a miest, fragmentov rôznych príbehov, ktoré až vo výslednom výbere fotografií spolu fungujú a vytvárajú ucelenejší obraz.

Tieto akoby oddelené udalosti a miesta, ktoré navštevuje poskytujú viac vrstvový obrazový materiál, v ktorom je možné nájsť mnoho vizuálnych symbolov, s ktorými sa snaží Boris Németh pracovať. Ponúka tak konfrontáciu medzi prvkami regionálneho a globálneho, rurálneho a mestského, tradičného a súčasného, folklórneho a konzumného. Práca s touto symbolikou sa stane charakteristickou aj pre jeho nasledujúce dokumentárne projekty.

Pre prácu Borisa Németha je typické vyhľadávanie týchto vizuálnych protikladov, ich nachádzanie v reálnych situáciách, bez snahy o inscenovanie danej situácie alebo ďalšieho autorského zásahu. Fotografie preto pôsobia úsmevne, niekedy bizarne, ironicky, inokedy komicky až tragikomicky.

Vo svojich fotografiách ponecháva Boris Németh veľký priestor pre diváka na vlastnú interpretáciu zobrazeného príbehu. Jeho fotografie tvoria mozaiku mikropríbehov jednotlivých aktérov a udalostí, akoby písal krátke denníkové zápisky z miest, ktoré na slovensku navštívil, a fotograficky vypointoval pre neho zaujimavé momenty. Jednotlivé fotografie sú akoby krátke poviedky bez začiatku a konca a až vo finálnom výbere sa spoja do jedného uceleného obrazu. Svoje fotografie sa tiež nesnaží dovysvetliť textom alebo krátkym popisom, fotografie pomenúva iba podľa miesta a dátumu, kde a kedy boli odfotografované. Textom dopĺňa až výslednú sériu fotografií.

Trenčín, Pohoda festival, 2009

Staré Hory, 2009

Spišské Podhradie, 2010

Kokava, 2010

Detva, 2009

Stropkov, 2009

Liptovská Teplička, 2007

V projekte Slovakia I'm lovin it Boris Németh akoby začal nepriamo nadväzovať na fotografické projekty troch slovenských fotografov: Martina Kollára, Jozefa Ondzíka a Lucie Nimcovej, realizované v rokoch 2001-2003 pre mimovládnu organizáciu Inštitútu pre verejné otázky (IVO). IVO sa už od roku 1995 venoval sociálnym výskumom, esejám a analytickým súhrnným správam o stave spoločnosti, ktoré každoročne publikoval v Správe o stave krajiny. Cieľom týchto analýz bolo poskytnúť objektívny zdroj informácií a nastaviť spoločnosti zrkadlo po turbulentných zmenách v krajine po rokoch mečiarovského režimu.

V roku 2001 sa IVO prvý́krát rozhodol obohatiť analytickú Správu o stave krajiny o vizuálnu časť. *Umelecká dokumentárna fotografia ako ideálny spôsob spracovania historickej pamäte každej krajiny, práve spojením analytickych informacii a dokumentárneho umeleckého fotografickeho projektu, je tým najlepším médiom, ktoré dokáže zachytiť atmosféru konkrétneho prostredia a vhodne zvoleným autorským prístupom podať často vyčerpávajúcejšiu a presnejšiu správu o stave krajiny, než všetky analýzy dovedna.*[23]

[23] http://www.ivo.sk/1471/sk/publikacie/slovensko-001-obrazova-sprava-o-stave-krajiny

Fotografický projekt IVO: Obrazová správa o stave krajiny je možné prirovnať k slávnym fotografickým projektom, akými boli americký Farm Security Administration (FSA) z roku 1935 alebo francúzsky DATAR z osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia.

V spolupráci so Slovenskym domom fotografie (SDF) vyhlásil začiatkom roka 2001 IVO súťaž na vytvorenie dokumentarneho fotografickeho projektu Obrazovej správy o stave krajiny, v rámci ktorého oslovil sedem slovenských fotografov. Päťčlenná výberová komisia, zložená zo zástupcov IVO a troch renomovaných zástupcov fotografickej obce – Karola Kállaya, Pavla Breiera a Václava Maceka, rozhodla o udelení grantu fotografovi a kameramanovi Martinovi Kollárovi, ktorému tak umožňili pracovať v priebehu roka 2001 na projekte obrazovej správy o stave krajiny. Výstupom tohto fotografického projektu bola knižná publikácia Slovakia 001, ktorá Kollárovi vyšla v decembri 2001.

V nasledujúcich dvoch rokoch IVO spolupracuje na Obrazovej správe krajiny s ďalšími dvoma slovenskými dokumentaristami Jozefom Ondzíkom a Luciou Nimcovou. Ondzík vo svojej Obrazovej správe Slovensko 002, s podtitulom Z dediny do mesta zobrazuje fenomén migrácie mladých ľudí z rurálnych oblastí krajiny do miest za prácou alebo za štúdiom na univerzitách. Ondzík sa v správe tiež venuje téme regionálnych extrémov: rozdiely medzi životom v hlavnom meste a ostatnou slovenskou krajinou, prípadne rozdiely medzi bohatším juhozápadom krajiny a chudobnejšími severovýchodnými časťami.

Lucia Nimcová, autorka tretej publikácie Obrazovej správy o stave krajiny - Slovensko 003 sa prostredníctvom dokumentárnej fotografie venuje téme postavenia žien v slovenskej spoločnosti. Projekt je predovšetkým autorkiným intímnym a skôr pocitovým hľadaním rolí ženy v slovenskej spoločnosti a v dobe, do ktorej sa sama narodila ako žena. Lucia Nimcová sa zamerala predovšetkým na ženu blúdiacu v širokom rozsahu ponúkajúcich sa svetov, niekde medzi stereotypmi konvencií a

predstáv o tom, ako má žiť, o čo sa má zaujímať, aký životný štýl si má osvojiť a vlastnými predstavami o svojom osude.

2.2 PREMENY SLOVENSKA (2012)

Dlhodobý a podľa slov autorov nikdy nekončiaci dokumentárny projekt Premeny Slovenska je výsledkom spoločnej viac ročnej práce Borisa Németha a Jána Viazaničku. Od r.2010 sa vydávajú na fotografické cesty po Slovensku a mapujú rôzne fenomény slovenskej spoločnosti. Spolupráca Borisa Németha a Jána Viazaničku nadväzuje na ich spoločný pobyt v Holandsku, avšak na projekte Premeny Slovenska pracujú individuálne a s rozdielnymi autorskými pristupmi.

Ucelenosť a pútavosť dokumentárneho projektu Premeny Slovenska zabezpečujú prirodzené, no čiastočne rozdielne autorské prístupy, ktoré sa navzájom dopĺňajú. Boris Németh inklinuje skôr k zachytávaniu udalostí s bezprostrednou účasťou človeka a Ján Viazanička preferuje viac zábery na vizuálne zásahy, ktoré ľudia v krajine či na ulici vytvárajú a po sebe zanechávajú. Ich spoločný fotografický pohľad prináša často bizarný inokedy úsmevný, no predovšetkým pravdivý záznam vizuálnej a kultúrnej identity súčasnej slovenskej spoločnosti.

Boris Németh a Ján Viazanička ako nestranní pozorovatelia, vytvárajú fotografie vo všetkých regiónoch slovenska, všímajú si správanie ľudí pri bežných životných situáciách, pri oslavách národných alebo náboženských sviatkov, pri pútiach, na zhromaždeniach, ale tiež pri trávení voľného času.

Zaujímajú nás premeny – aj tie každodenné a zdanlivo bezvýznamné, ich forma, ale aj obsah. Zaujímajú nás mestá, dediny, sídliská aj novodobé satelity. Pochody, demonštrácie, štátne sviatky aj folklórne festivaly. Zatepľovanie domov, automobilky, diaľnice, nákupné centrá, Poloniny, Tatry, Dunaj aj Zemplínska šírava. Našou snahou

je zachytiť vzťahy medzi ľuďmi, ktorí na Slovesnku žijú a tiez vztahy medzi ľuďmi a krajinou, v ktorej žijú.[24]

Liptovská Teplička - Veľkonočný pondelok, 2012

Jeden z motívov dokumentárneho projektu je potreba fotograficky zachytiť rýchle zmeny, ktoré sa na Slovensku a v slovenskej spoločnosti diali po páde totalitného režimu v r.1989 a po období "mečiarizmu" v 90. rokoch. Slovensko vyzerá ako krajina veľkých rozdielov, kaleidoskopická krajina kde sa v jednotlivých obrazoch stretávajú kontrasty. Rôzne vizuálne zachytné body a kultúrne a spoločenské vrstvy tu existujú paralelne, ale zároveň vo veľkých rozporoch, protikladoch. Na jednej strane máme niečo tradičné, folklórne, kresťanské (náboženský motív), na druhej strane sa stretávame s prvkami modernej krajiny so vzrastajúcim konzumom.

Dokumentárna séria Premeny Slovenska bola vystavovaná na viacerých miestach po celom Slovensku. K projektu vznikla aj rovnomenná knižná publikácia Premeny Slovenska, vydaná v r. 2012. Kniha obsahuje fotografie oboch autorov a kurátorské texty Aurela Hrabušického a Miriam Petráňovej.

[24] http://premenyslovenska.com/en/

Bratislava - Akadémia policajného zboru, 2011

Bratislava, 2011

Lom nad Rimavicou, 2011

Bratislava - protest Gorila, 2012

Sliač - Letecký deň, 2011

Bratislava - Dúhový Pride, 2011

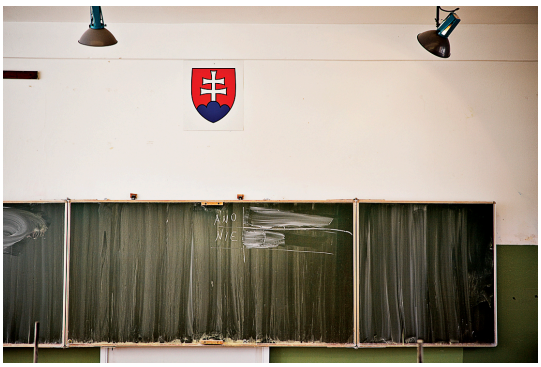

Plavecký Štvrtok, 2012

Východná - folklórny festival, 2012

2.3 PREMENY SLOVENSKA II (2013)

(1150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy)

V nadväzujúcom projekte Premeny Slovenska s podtitulom 1150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy sa autori Boris Németh a Ján Viazanička zamerali na sprostredkovanie obrazovej správy z osláv výročia príchodu solúnskych bratov na územie dnešného Slovenska. Okrem fotografií zo Slovenska sa vo fotografickej sérii objavujú aj fotografie z Macedónska, Maďarska a Českej Republiky.

Podľa dostupných historických zdrojov prišli Cyril a Metod na územie Veľkej Moravy v priebehu r.863. Pre účely šírenia byzantského politického a kultúrneho vplyvu vytvorili nové písmo - hlaholiku, grafický systém špeciálne uspôsobený pre slovanský jazyk.

Téma, ktorou sa autori fotografického projektu zaoberajú je predovšetkým o identite národov žijúcich na území niekdajšej Veľkomoravskej ríše a byzantskom politickom, náboženskom a kultúrnom vplyve. Fotografická séria je zostavená ako knižná publikácia z fotografických mikropríbehov zo spoločenských udalostí a náboženských zhromaždení a pútí počas osláv sviatku príchodu Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy.

Zalavár, Maďarsko, 2013
(Neďaleko madarskej obce Zalavár sa rozprestiera areál Pamätníka sv. Cyrila a Metoda. Ide o miesto, ktorému sa kedysi hovorilo Blatnohrad. Ako opevnené hradisko ho vybudoval knieža Pribina. Keď v roku 867 cestovali Cyril a Metod so svojimi žiakmi do Ríma zastavili sa na Blatnohrade u Pribinovho syna Koceľa.)

Ducové, Slovensko, 2013
(V roku 1968 odkryl archeologický výskum na skalnatom kopci Kostelec pri obci Ducové neďaleko Piešťan opevnený veľkomoravský dvorec, ktorého súčasťou bola rotunda. Rotunda bola vysvätená na

sviatok sv. Cyrila a Metoda v roku 1990. Odvtedy sa tam každoročne v tento sviatok konajú slávnostné bohoslužby.)

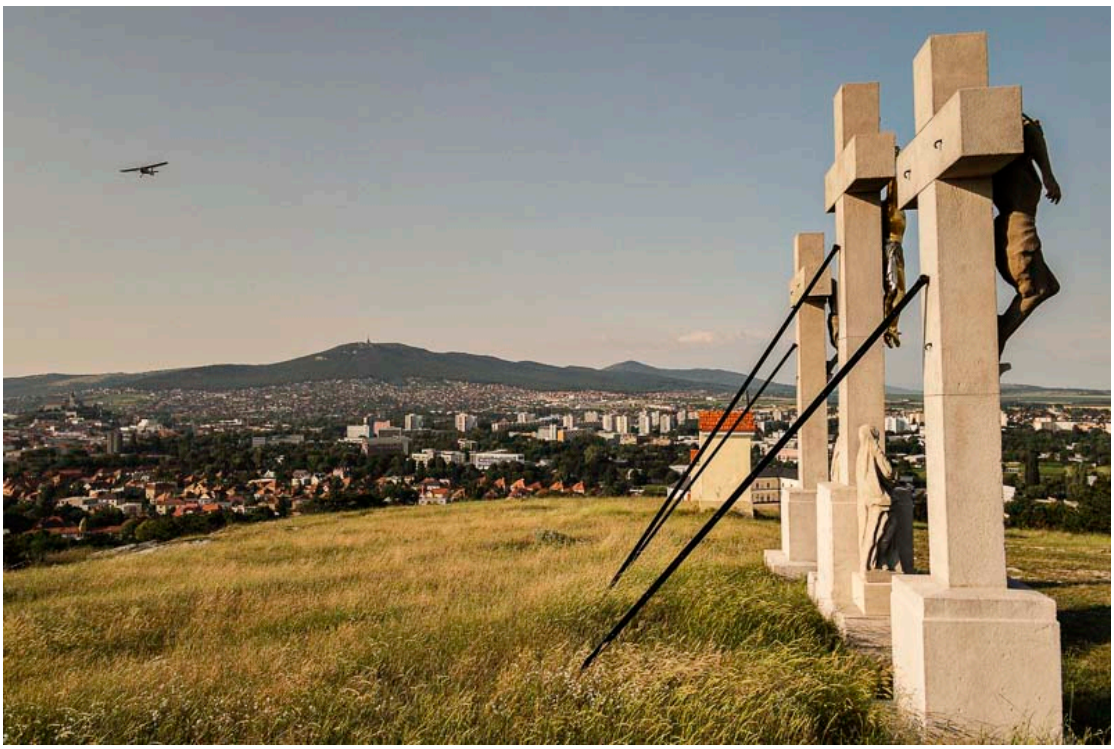

Nitra, Slovensko, 2013
(Nitra bola jedným z centier Veľkomoravskej ríše. Za vlády Rastislava prišli na naše územie Cyril a Metod. Panovníkovi mali pomôcť získať vplyv nad franskou ríšou, najmä prostredníctvom miestnych kňazov a vlastného jazyka.)

2.4 ZO ŽIVOTA KRAJINY (2015)

Kurátorka: Michaela Pašteková

Boris Németh v tomto dokumentárnom súbore nadväzuje na svoj doktorandský projekt Slovakia Im loving it. Nachádza fotografické obrazy vo všednosti každodenného života, zaznamenáva mikropríbehy, ktoré poskytujú svedectvo paradoxov Slovenska, premien krajiny a spoločnosti ako aj zakorenených a akoby nemenných tradícií a zvykov.

Mohli by sme nazvať Borisa Németha obrazovým kronikárom Slovenska. Od r.2007 cestuje po Slovensku, navštevuje rôzne mestá, obce, dedinky, cestuje po krajine.

Navštevuje folklórne a hudobné festivaly, politické protesty, náboženské oslavy a púte, vojenské cvičenia alebo letecké prehliadky.
Boris Németh ako pohotový fotožurnalista má zmysel pre paradoxy, ale jeho najlepšie snímky obsahujú jemné významové nuansy, vďaka ktorým postupne vzniká iná, viac sublimovaná výpoveď o Slovensku – produkte a zároveň "obete" spoločenskej transformácie po roku 1989.[25]

Boris Németh v projekte Zo života krajiny zaznamenáva vizuálne pozoruhodnosti, nesúlad, mimovoľné nedorozumenia v konštelácii ľudí a vecí. Ľudia sú v jeho snímkach síce väčšinou prítomní, ale ich prítomnosť je často marginálna. Fotografa zaujímajú viac ľudské príbehy a situácie, ktoré spolu vytvárajú.

Fotografie pôsobia humorne, ironicky, bizarne. Zarážajú nesúladom zobrazenej situácie ako je to napríklad na fotografii z kostola v Liptovskej Tepličke, kde sa kľačiaca žena modlí k Ježišovi a za ňou stoja v pozore dvaja príslušníci miestneho hasičského zboru s dvoma miništrantami, alebo nasledujúca fotografia zobrazuje scény z rekonštrukcií bojov z II.svetovej vojny na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave, kde v popredí prebiehajú inscenované dobové boje a v pozadí je možné si všimnúť veľký súčasný nápis FOR RENT na sklenenej fasáde jednej z budov. Na ďalšej fotografii sa náhodný výletník v Komárne kochá pohľadom do krajiny, v ktorej však je vyliate koryto rieky Dunaj počas veľkých záplav v lete 2013.

Konfrontáciu paradoxných situácií možno nájsť v neuveriteľnom spojení kovboja na koni a majiteľa limuzíny na fotografii večernej ulice v Bratislave, alebo tiež v obraze skupinky (neo)fašistov pochodujúcich ulicou s vejúcimi štátnymi zástavami okolo ľudí stojacich na zastávke autobusu, ktorí akoby si ani nevšímali zlo pochodujúce za ich chrbtami. Bizarne pôsobia živé figuríny, akoby vystrihnuté z japonskej série anime-manga, pózujúce pred schátralou fasádou Domu kultúry - Istropolis v Bratislave, na ktorej svieti napis IntError. Rovnako absurdne pôsobí žltý billboard pri ceste v prázdnej krajine, ktorý ponúka obedové MENU iba za 2,70. Bizarnosť,

[25] Michaela Pašteková, výber z kurátorského textu Zo života krajiny, 2015

nedorozumenie, alebo nesúlad predstavuje aj osamelo a unavene pôsobiaci starý rocker na fotografii z hudobného klubu plnom mladých zabávajúcich sa ľudí.

Liptovská Teplička, 2012

Bratislava, 2012

Komárno, 2013

Bratislava, 2012

Bratislava, 2010

Bratislava, 2008

Žilina, 2013

Hunkovce, 2011

Brezno, 2011

Martincek pri Ruzomberku, 2011

2.5 IDENTITY (2016)

Projekt IDENTITY môžme vnímať ako pokračovanie predchádzajúceho spoločného projektu Borisa Németha a Jána Viazaničku Premeny Slovenska. V súbore IDENTITY majú autori ambíciu fotograficky zachytiť charakteristické vlastnosti povahy spoločnosti, krajiny a spôsobu života ľudí žijúcich na Slovensku vo viac presnejšie definovaných tématických okruhoch. Prvky folklórneho, kresťanského, alebo politického motívu ako aj zobrazenie súčasnej konzumnej spoločnosti sú súčasťou identity slovenskej spoločnosti.

V septembri 2015 prechádzal cez slovensky hraničný priechod Brodské - Lanžhot americký konvoj. Okrem skupinky podporovateľov ho prišla privítať aj približne dvestočlenná skupina odporcov prejazdu americkej kolóny.

Fotografia z politickej estrady vladnej strany SMER pri oslavach MDZ v sportovej hale na Pasienkoch v Bratislave, 2011.

Armádne výcvikové stredisko Lešť, 2015

Oslava Veľkonočného pondelku v lyžiarskom stredisku Jasná.

Podľa slov autorov projektu, bez ohľadu na to aký je náš vzťah k národnému povedomiu, tradície ktoré sú v spoločnosti zakorenené počas rokov sa nemôžu len tak ľahko vymazať. Folklór a konzum, minulé a súčasné, náboženské a svetské, dynamické a statické, ťažké a ľahké, veľké a malé - autori chcú ukázať všetky tieto fenomény v ich jedinečnosti.

Táto dualita je kľúčom k projektu IDENTITY a vytvára osobitý vizuálny odkaz. Zatiaľ čo finálne fotografie prekračujú svoj rámec a nezobrazujú iba konkrétny moment, ľudí, alebo situácie v ktorých sa ľudia práve nachádzajú, ale zobrazujú fenomény ľudskej spoločnosti, komunity ľudí ale tiež fenomény slovenskej kultúry a krajiny.

K projektu IDENTITY bol v r.2016 vydaný knižný katalóg pri príležitosti výstavy Premeny Slovenska: IDENTITY na festivale Dni fotografie v Leviciach. Katalóg obsahuje celkom devätnásť fotografií, ktoré sa od oboch autorov striedajú a vytvárajú mikropríbeh kultúrnych a spoločenských identít slovenskej spoločnosti. Fotografickým kurátorom knižného katalógu je Róbert Csere.

2.6 HOMELAND (2016)

Kurátor(ka): Michaela Pašteková, Filip Vančo, Robert Csere

Projekt Homeland je Borisov Némethov zatiaľ posledný uzavretý fotografický cyklus. Nadväzuje ním na svoje predchádzajúce dokumentárne súbory zo Slovenska spomenuté v predchádzajúcich kapitolách. (Slovakia Im lovin it, Premeny Slovenska, IDENTITY, Zo Života krajiny). Boris Németh podobne ako v predchádzajúcich aj v tomto súbore fotograficky dokumentuje slovenskú krajinu a spolocnosť.

Homeland je projekt o nacionalizme v nás. Tiež by sa dalo povedať, že ide o portrét upadajúcej spoločnosti alebo súbor o hľadaní národnej identity. Nepodobá sa

tradičnému dokumentu, ide viac o súbor vizuálnych obrazov súčasných spoločenských nálad: strach, hnev, dezilúzia alebo beznádej.[26]

Jánošík, tradičný slovenský symbol sa na fotografii objavuje len ako prázdna forma, maketa ktorá sa dá naplniť akýmkoľvek vymysleným príbehom.

V súbore sú zastúpené fotografie metaforicky sa odkazujúce na aktuálne spoločenské témy: silnejúci extrémizmus, patriotizmus a nacionalizmus.. Jánošík, tradičný slovenský symbol sa na fotografii objavuje len ako prázdna forma, maketa ktorá sa dá naplniť akýmkoľvek vymysleným príbehom. Bojové vozidlo prikryté maskovacou plachtou v armádnom výcvikovom stredisku Lešť sa zrazu premieňa na ďalší tradičný symbol - tatranský štít Kriváň, fotografia zo strelnice metaforicky pripomína skreslenú potrebu radikálnych extrémistov obraňovať "domovinu", podobne anonymizovaný bodyguard, vystupuje ako nositeľ nacionalistických alebo skinheadských znakov.

[26] Michaela Pašteková, výber z kurátorského textu Homeland, 2016

Bojové vozidlo prikryté maskovacou plachtou v armádnom výcvikovom stredisku Lešť sa zrazu premieňa na ďalší tradičný symbol - tatranský štít Kriváň.

Fotografia zo strelnice metaforicky pripomína skreslenú potrebu radikálnych extrémistov obraňovať "domovinu".

Anonymizovaný bodyguard, vystupuje ako nositeľ nacionalistických alebo skinheadských znakov.

Némethovi v projekte ide o zobrazenie určitej dysfunkčnosti v stave fungovania vecí, spoločnosti, systému, zobrazenie tohto balansu nefunkčnosti cez metaforicky vyskladané vizuálne obrazy. Môže sa zdať, že z fotografického pohľadu sú predstavené fotografie formálne v poriadku, kompozične a farebne vyvážené, ale niečo v obrazoch nefunguje, niečo si na fotografiách protirečí, zaráža, vizuálne ale tiež obsahovo, koncepčne. Na fotografiách vidíme obrazy ako napr. most, viadukt, ktorý nemá začiatok ani koniec, sochu, obalenú v plastikovej fólii, stojacu na improvizovanom gýčovom zelenom koberci pred ošarpanou budovou, nefunkčná fontánka v podobe muchotrávky vo vypustenom bazéne v kombinácii s explodovanou výbušninou pôsobi odrazu ako možná hrozba, alebo obraz dvojposchodového domu postaveného niekde na periférii asi jeden meter pri hlavnej ceste, v značne schátralom stave, namiesto okien sú nalepené fólie, a nie je úplne zrejmé či sa jedná o obytný dom alebo autobusovú zástavku.

Obytný dom alebo autobusová zastávka?

Nefunkčná fontánka v podobe muchotrávky vo vypustenom bazéne v kombinácii s explodovanou výbušninou pôsobi odrazu ako možná hrozba.

Boris Németh sa vo svojich fotografiách snaží zobrazovať človeka anonymného, nekonkretizovaného. Ľudia na jeho fotografiách sú väčšinou iba nositeľmi istých symbolov alebo znakov, fotografovaní sú zvyčajne z väčšej diaľky, sú izolovaní v bizarnom prostredí alebo zachytení v komickej situácii. Fotografiu staršieho pána v záplave nafukovacích balónov môžme čítať ako obraz súčasného človeka zaplaveného všade prítomným gýčom a konzumom, obraz turistu s batohom na chrbte vykračujúcim si po prázdnej dvojprúdovej ceste môže byť vnímaný ako symbol človeka dobrovolne opúšťajúceho spoločnosť, fotografie dvoch rehoľných sestier kochajúcimi sa výhľadom na hrebene Nízkych Tatier, alebo obraz muža stojaceho

chrbtom k objektívu v prázdnej krajine ako symbol niekoho kto hľadá odpovede v návrate k viac tradičnému, prírodnému spôsobu života.

Boris Németh sa vo svojich fotografiách snaží zobrazovať človeka anonymného, nekonkretizovaného. Ľudia na jeho fotografiách sú väčšinou iba nositeľmi istých symbolov alebo znakov

Podobnými témami, aké rozvíja Boris Németh vo svojom projekte Homeland sa na Slovensku už dlhodobo zaoberá intermediálny umelec Tomáš Rafa. Jeho multimediálne práce: fotografické dokumentárne projekty, dokumentárne videá, ale aj participatívne akcie v rómskych osadách sa zaoberajú narastajúcim nacionalizmom, pravicovým extrémizmom a spolužitím s menšinami. Rafa vo svojich prácach reaguje na aktuálne dianie v kontexte slovenskej a stredoeurópskej reality. Jeho kontinuálny projekt: Nový nacionalizmus v srdci Európy, na ktorom pracuje už od r.2009 obsahuje fotografie a videoreportáže demonštrácií, blokád a protestov.

Lenka Kukurová, kurátorka nedávnej výstavy Paradox tolerancie, na ktorej predstavila výber z tvorby Tomáša Rafu, a ktorá sa uskutočnila v priestore Kunsthalle LAB v Bratislave o diele T.Rafu napísala: *Na problémy súčasnej spoločnosti, ktorým sa venuje*

tvorba Tomáša Rafu, neexistujú jednoduché odpovede. Umenie tam zohráva rolu zrkadla spoločenských nálad, reakcia je úlohou publika. Vývoj vo svete dokazuje, že v stave spoločenskej apatie väčšiny nevíťazí automaticky humanizmus, ale netolerancia k slobode a rôznorodosti. Dôležité je preto zaujať aktívny prístup a postaviť sa nespravodlivosti, či už v rovine informovania, zapojenia sa do diskusie, alebo v rovine priamej intervencie.[27]

V projekte Homeland sa Boris Németh, podobne ako Rafa vo svojich dielach, tiež snaží reflektovať narastajúce patriarchálne, xenofóbne a radikálne nacionálne názory v slovenskej spoločnosti a súčasne upozornovať na problémy s porozumením v spolunažívaní so skupinami vyznavajúcimi iné kultúrno - náboženské hodnoty, odlišnými etnickými skupinami, alebo so sexuálne inak orientovanými skupinami ľudí.

Kurátorka projektu Homeland Michaela Pašteková v kurátorskom texte k projektu píše: *Výsledky prieskumu verejnej mienky Eurobarometer z jesene 2015 priniesli zistenie, že Slováci majú spomedzi krajín Európy najmenšie pochopenie pre spolužitie s inými náboženskými, etnickými či sexuálnymi skupinami. Narastajúce prejavy xenofóbie a radikálne pravicových názorov tieto výsledky len potvrdzujú. Kedy sme prestali byť tým povestným pohostinným národom? A boli sme ním niekedy vôbec? Cieľom projektu Homeland nie je moralizovať, ale skôr znepokojiť, zneistiť. To môže byť cesta vedúca k diskusii a k odpovedi na otázku, ktorú podvedome vyvoláva záverečná fotografia: Kto a čo všetko môže spolunažívať v jednej domovine?*[28]

[27] Lenka Kukurová: kurátorský text k výstave Tomáša Rafu: Paradox tolerancie v Kunsthalle LAB, február 2018, Bratislava
[28] Michaela Pašteková, výber z kurátorského textu Homeland, 2016

Kto a čo všetko môže spolunažívať v jednej domovine?

Završením fotografického dokumentárneho projektu Homeland bola výstava fotografií v Novej Cvernovke v Bratislave v maji 2017, na ktorej sa kurátorsky podielali Michaela Pašteková, Filip Vančo a Robert Csere. Pri príležitosti tejto výstavy vznikol aj knižný katalóg HOMELAND, ktorý obsahuje šestnásť fotografii z tejto série. Projekt Homeland bol tiež vystavovaný na fotografickom festivale Mesiac fotografie v Bratislave v Novembri 2017.

2.7 EUROPE (2018)

Kurátor: Aurel Hrabušický, Robert Csere

Projekt Europe je zatiaľ posledný, stále ešte rozpracovaný a neukončený dokumentárny fotografický súbor Borisa Németha. Na projekte začal pracovať ešte počas svojho doktorandského štúdia na VŠVU a fotografie do súboru zbiera až do dnešných dní. Časť projektu, niektoré fotografie, prezentoval ešte ako svoju záverečnú doktorandskú prácu na výstave v Stredoeurópskom dome fotografie. Na výstave sa kurátorsky podielal Aurel Hrabušický:

Némethov niekoľko rokov budovaný a stále ešte neuzatvorený projekt Európa má ambiciózne ciele - dokumentaristicky zaznamenať životné okamihy v čo možno najširšom európskom priestore - od krajného východu až po krajný západ. V našich pomeroch to prináša isté realizačné úskalia - podľa počtu a závažnosti snímok je zrejmé, že na niektoré európske "miesta" mal autor viac času a inde sa iba mihol. Napriek tomu už doteraz sústredený obrazový materiál svedčí o tom, že autorovi sa podarilo pozbierať dostatok pozoruhodných dokladov o aktuálnom stave európskej civilizácie.[29]

V projekte EUROPE sa Némethova pozornosť upriamuje na životné podmienky obyvateľov Európy. Zaujíma ho prostredie, v ktorom ľudia žijú, a ktoré svojou činnosťou pretvárajú. Postupuje podobne ako vo svojich predchádzajúcich projektoch: zaznamenáva vizuálne pozoruhodnosti, nesúlad, mimovoľné nedorozumenia, jednorázové interakcie. Vo svojich fotografiách využíva náhodné spojenie okolia a akoby do neho inscenované vsunuté mikropríbehy, alebo humorné, bizarné situácie. Tieto zdanlivo náhodné spojenia a nedorozumenia v konštelácií ľudí a vecí dávajú možnosť premýšľať o európskych stereotypoch, tradičných alebo moderných hodnotách a existenčných otázkach.

Súčasná Európa je poznamenaná mnohými sociálnymi či kultúrnymi zmenami. Vo svojom projekte sa snažím dokumentárnym spôsobom zaznamenať tieto zmeny a životné podmienky obyvateľov Európy. Fotografie v projekte EUROPE sú z rôznych miest a krajín. Pri fotografiách nie sú jednotlivé krajiny pomenované. Európa sa v procese globalizácie stáva jedným sociálnym systémom, v ktorom sú takmer všetci prepojení, závislí jeden na druhom. Na projekte priebežne stále pracujem.[30]

V čase písania tejto práce Boris Németh pripravuje a finalizuje práce na súbore Europe. Plánuje výstavu a tiež sa pripravuje knižný katalóg k výstave.

[29] Aurel Hrabušický: výber z kurátorského textu EUROPE; http://www.sedf.sk
[30] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava

LIU·JO

3. Reportážna fotografia - projekty

Ešte počas štúdia na VŠVU začal Boris Németh spolupracovať ako fotografický redaktor so začínajúcim spoločenským týždenníkom .týždeň. Časopis .týždeň sa venuje aktuálnym kultúrno - spoločenským, ale aj politickým témam, prináša tiež fotografické reportáže. Týždenník .týždeň založil v r. 2004 Štefan Hríb spolu so skupinou nezávislých žurnalistov.

Boris Németh je fotografickým redaktorom týždenníka .týždeň už od r.2005, a počas obdobia viac ako desiatich rokov svojej profesionálnej fotožurnalistickej kariéry nafotil nespočetne veľa reportážnych sérií. V tejto kapitole sa pokúsim priblížiť aspoň tie najzaujímavejšie reportáže, prípadne tie, ktoré si všímajú aktuálne spoločenské dianie na Slovensku, reflektujú spoločnosť a do istej miery súvisia s Némethovou voľnou tvorbou dokumentárneho fotografa. Uvediem tiež série, ktoré boli ocenené novinárskymi alebo fotografickými oceneniami na Slovensku alebo v zahraničí.

ROZVODNENÝ DUNAJ (2013)

Na začiatku júna r.2013 zasiahla Slovensko podobne ako Česko, Nemecko, Poľsko a Maďarsko veľká tisícročná voda, kedy sa kvôli veľkým zrážkam vylievala rieka Dunaj zo svojho koryta. Na Slovensku boli najväčšie problémy na juhu krajiny a v Bratislave kde vyhlasili mimoriadny stav a pre rozvodnenú rieku, ktorej úroveň hladiny miestami dosahovala az 10 metrov uzavreli viaceré ulice. Aj keď na niektorých miestach došlo k priesakom, protipovodňová ochrana hlavného mesta vydržala a k väčším škodám nedošlo.

Boris Németh za svoju sériu fotografií o rozvodnenom Dunaji v Bratislave získal 2.miesto na fotografickej súťaži Slovak Press Photo v kategórii Aktualita.

Relikvie dona Bosca (2013)

Ešte v tom istom ročníku súťaže Slovak Press Photo získal Boris Németh ocenenie v kategórii Reportáž za sériu fotografií z pútnického zhromaždenia saleziánskych veriacich v Žiline, ktorú nazval Relikvie dona Bosca.

MOJE POHODY

Ked takmer komukoľvek vo vašom okolí poviete Pohoda, predstaví si letný hudobný festival na trenčianskom letisku, tri dni plné dobrej hudby, literárnych čítačiek, diskusií na rôzne aktuálne spoločenské témy, divadelné predstavenia, čas strávený s priateľmi, zábavu až do rána. Keďže Boris Németh chodí na Pohodu ako fotografický redaktor .týždňa, majú jeho Pohody okrem iného aj nádych pracovnej atmosféry. Ako sám hovorí: *Často prichádzam ešte predtým, než prví návštevníci a odchádzam až po*

nich. To, čo sa deje medzitým zväčša neurčuje počet zakrúžkovaných koncertov v programovom letáku, ale niečo, čomu my fotografi radi hovoríme "koncept".[31]

V posledných ročníkoch sa však Boris Németh snaží odfotiť aj niečo iné ako iba zábery z koncertov, alebo celkovú atmosféru na festivale. Festival Pohoda je svet plný rôznych príbehov a Boris Németh sa snaží vybrať z nich niektoré konkrétne. Na Pohode v r.2013 tak počas celých troch festivalových dní bol v pätách hercovi Robovi Rothovi, ktorý mal na festivale viacero rôznych vystúpení – od hereckých predstavení po čítačky.

Robert Roth: HOLLYROTH, Pohoda 2013

V r.2014 takto strávil festival Pohoda so slovenskou rokenrolovou legendou, hudobnou kapelou Slobodná Európa. Za tento súbor fotografií získal aj ocenenie na Slovak Press Photo.

[31] Boris Németh: Moje Pohody, https://www.tyzden.sk/casopis/13865/rothnroll/

Slobodná Európa, Pohoda, 2014

O rok neskôr fotografoval kultovú kapelu Bez ladu a skladu, ktorá na Pohode oslavovala už tridsiate výročie od svojho založenia. Spevák kapely Michal Kaščák je mimochodom aj zakladateľom a riaditeľom festivalu Pohoda.

Bez ladu a skladu, Pohoda, 2015

SNP na Sahare (2014)

Vo vojenskom priestore Sahara na Záhorí sa na jeseň 2014 pri príležitosti 70. výročia SNP odohrali zrekonštruované boje slovenských povstalcov s nemeckými vojakmi. Pôvodná bitka sa odohrala pri Krupine v októbri 1944.

Boris Németh za túto fotografickú reportáž získal ocenenie na Slovak Press Photo a prémiovú Cenu Otvorenej spoločnosti.

SNP na Sahare, 2014

Boris Németh okrem spoločenských a kultúrnych udalostí fotografuje aj rôzne politické témy. Dlhodobo prináša aktuality a reportáže z prostredia predvolebných mítingov, politických manifestácií a protestov, národných osláv (oslavy SNP), ale aj štátnych pohrebov (reportáž z pohrebu Vasiľa Biľaka), zachytáva atmosféru počas volieb v štáboch politických strán, (napr. v r.2014 počas predvolebnej noci fotografoval dianie v štábe premiéra Roberta Fica, ktorý kandidoval na prezidenta SR a s napätím očakával výsledky volieb, ktoré napokon dopadli v prospech súčasného prezidenta Andreja Kisku), alebo sa zúčastňuje rôznych vojenských cvičení (napr. reportáž z vojenského cvičenia krajín NATO vo výcvikovom stredisku Lešť).

Fotografická reportáž z volebnej noci premiéra Roberta Fica získala 3.miesto na súťaži Slovak Press Photo 2014 v kategórii Aktualita.

UTEČENCI SÚ TU (2015)

V r.2015 keď Európu zasiahla silná imigračná vlna kedy sa utečenci najmä zo Sýrie snažili dostať do Nemecka balkánskou cestou, Boris Németh sa rozhodol fotografovať neľudské podmienky utečencov na hlavnej stanici v Budapešti a sprostredkovať tak vizuálnu reportáž z tohto prostredia. Za fotografickú sériu získal čestné uznanie v kategórii Aktualita na Slovak Press Photo 2015.

Utečenci sú tu, 2015

Kotleba v parlamente, antifašisti v uliciach (2016)

V marci 2016 sa konali na slovensku parlamentné voľby. Vzrastajúce nacionalistické nálady v krajine sa potvrdili aj vo výsledkoch volieb, keď neonacistické politické hnutie Ľudová strana Naše Slovensko (ĽSNS) získala vo voľbách niečo cez osem percent, čo predstavuje viac ako dvesto tisíc voličov. V parlamente tak získala 14 mandátov.

Víťazstvo ĽSNS krajinu šokovalo. O dva dni na to sa voči nim vymedzil prezident, zvyšné politické strany a tisícky ľudí na námestiach v Bratislave a Banskej Bystrici. Nástup Kotlebu do parlamentu povzbudzuje uvedomelých Slovákov k aktivite. Aby neboli len mlčiacou väčšinou.

Kotleba v parlamente, antifašisti v uliciach, 2016

Dvestotisíc krokov (2016)

V r.1944 oslobodili koncentračný tábor v Osvienčime. Ešte predtým sa našli odvážlivci menom Wetzler a Vrba, ktorí neverili, že jediná cesta odtiaľ vedie cez komíny krematórií. Wetzler a Vrba boli slovenský židia, ktorým sa podarilo ujsť z koncentračného tábora a priniesť späť na Slovensko správu o osvienčimskom vyvražďovaní. Ich príbeh fascinuje čoraz viac a na ich počesť sa každoročne organizuje pochod po stopách ich úteku. Na jeseň r.2016 sa Boris Németh s kolegom z redakcie vydáva na 130 kilometrovú púť po stopách Wetzlera a Vrbu a fotografuje výnimočnú sériu reportážnych fotografií. Séria je ocenená v tom istom roku 3.miestom na Slovak Press Photo v kategórii Reportáž.

Dvestotisíc krokov, 2016

GISELLE (2016)

Boris Németh pre týždenník týždeň fotografuje aj významné kultúrne udalosti. Na konci roku 2016 uviedol balet Slovenského národného divadla (SND) klasický baletný príbeh Giselle. Boris Németh mohol fotografovať v zákulisí ešte pár dní pred premiérou. Vytvoril zaujímavú reportáž zo života tanečníkov a tanečníčok baletu v zákulisí SND. Séria fotografií získala 1.miesto na Slovak Press Photo 2017.

Giselle, 2016

ODVOLÁVANIE (2017)

16. august 2017, kancelária predsedu Národnej rady SR: počas trvajúcej koaličnej krízy, predseda vládnej strany SNS Andrej Danko vo svojej kancelárii sleduje na televíznej obrazovke, ako premiér Robert Fico v priamom prenose odvoláva ministra Petra Plavčana, nominanta SNS na poste ministra školstva.

Fotografia získala 1.miesto v kategórii Aktualita na Slovak Press Photo 2017.

Odvolávanie, 2017

PÚŤ DO COMPOSTELY (2017)

Na konci leta 2017 sa Boris Németh vydáva na pútnický pochod do Santiago de Compostela. Cestu absolvuje spolu s kolegom z redakcie Michalom Magušinom. Počas troch týždňov Boris Németh dokumentuje svoje vlastné zážitky z tejto klasickej pútnickej cesty: krásnu prírodnú scenériu, ktorá ich počas cesty obklopovala, Atlantický oceán, španielske starodávne mestečká, cez ktoré cesta viedla, pútnikov, ktorých na ceste stretli, ale hlavne cestu samotnú.

Boris si na cestu spomína: *Naša pešia púť z Irunu do Santiaga de Compostela trvala tri týždne. Štípali nás ploštice, šľahal dážď s vetrom a doráňané nohy umýval Atlantik. Išli by sme znova? Ihneď!*[32]

[32] https://www.tyzden.sk/reportaze/44643/spomal-krici-na-mna/

Púť do Compostely, 2017

Ján Kuciak, Martina Kušnírová (2018)

Vo februári 2018 otriasla slovenskom brutálna vražda dvoch mladých ľudí, Jána Kuciaka a jeho snúbenice Martiny Kušnírovej v ich vlastnom dome vo Veľkej Mači. Ján Kuciak pracoval ako investigatívny reportér pre portál aktuality.sk. Je veľmi pravdepodobné, ze išlo o úkladnú vraždu súvisiacu s Kuciakovou investigatívnou žurnalistickou prácou. Novinár pracoval na viacerých kauzách týkajúcich sa prepojenia vládnych politických špičiek na články organizovaného zločinu.

Neľútostná vražda je však nielen činom proti ľudskosti, ale tiež aktom proti slobode slova. Novinári aj verejnosť sa mobilizujú a tlačia na verejných činiteľov, aby bola vražda vyriešená, a zároveň vyslovujú nedôveru súčasnej vládnej koalícii.[33]

Boris Németh fotografuje tiché, smutné zhromaždenie ľudí na námestí SNP v Bratislave, ktorí sa prišli so sviečkami v rukách rozlúčit so zavraždeným párom.

Ján Kuciak, Martina Kušnírová (2018)

[33] https://www.tyzden.sk/fotografie/46399/tichy-sprievod-sa-rozlucil-so-zavrazdenym-novinarom-a-jeho-snubenicou/

4. Portrétna fotografia - projekty

CNOSTI A NERESTI (2010 -)

Boris Németh ako fotograf týždenníka .týždeň sa okrem fotografovania pravidelných reportáží venuje aj fotografovaniu portrétov. So svojou kolegyňou z redakcie Elenou Akácsovou už viac ako sedem rokov vytvárajú lifestajlový formát s názvom Cnosti a Neresti, v ktorom spovedajú a portrétujú významné slovenské osobnosti. Od r.2010 každý jeden týždeň pripravujú rozhovor vždy s jedným zaujímavým človekom z rôznych profesií ako napr. režisérmi, hercami, scenáristami, divadelnými a filmovými teoretikmi a kritikmi, spisovateľmi, výtvarníkmi, dizajnérmi, ilustrátormi, maliarmi, tanečníkmi, hudobníkmi, skladateľmi, textármi, ale aj novinármi, žurnalistami, prekladateľmi, alebo riaditeľmi a organizátormi hudobných, filmových a divadelných festivalov, alebo manažérmi charitatívnych a neziskových organizacii. Tieto rozhovory sú doplnené vždy o jeden fotografický portrét daného človeka.

Portéty sú do tejto série vo väčšine prípadov vytvárané v štúdiu, alebo ateliéri použité sú jednoduché jednofarebné pozadia, osvetlenie ide z jedného smeru, a vytvára za portrétovanou osobou zaujímavú dramatickú hru s tieňom. Boris Németh sa snaží portrétovať osobnosti vždy v určitej inscenovanej póze, ktorá charakterizuje ich povolanie, alebo záľuby, "cnosti alebo neresti", alebo ich charakterizuje ako osobnosti.

Cnosti a neresti (2010 -)

Eva Borušovičová, divadelná režisérka, 2017

Ondrej Štefánik, spisovateľ, 2017

Joanna Kozuch, animátorka, 2017

OSOBNOSTI

Okrem pravidelného formátu Cnosti a Neresti fotí Boris Németh pre týždenník týždeň aj portréty známych osobností, umelcov, hercov ale aj politikov pre potreby aktuálnych článkov pre časopis. Tieto portréty vytvára Boris Németh v rôznych exteriéroch, kde využíva denné prirodzené svetlo, ale pomáha si aj použitím bleskov. Portréty sú výrazne inscenované, prostredie, v ktorom sú ľudia fotografovaní dotvára, dovysvetľuje ich charakter, alebo profesiu.

Séria portrétov známych osobností slovenskej politiky a kultúry bola ocenená aj 2.miestom na Slovak Press Photo v kategórii Portrét v r.2016.

Táňa Pauhofová, herečka, 2016

PÁROVÉ ASOCIÁCIE (2016)

Vo viac koncepčnejšom projekte Párové asociácie Boris Németh fotografuje páry, dvojice, ktoré sú spoločensky známe, alebo významné v umeleckej komunite. Zaujíma ho do akej miery sú tieto páry otvorené a dovolia mu nahliadnuť do intímnych momentov svojho vzťahu. Boris Németh vytvára fotografie v domácom prostredí portrétovaných párov, kde dvojice s určitou dávkou nadhľadu kreatívne inscenuje do vtipných póz a situácií.

Za túto sériu fotografií, portrétov bol ocenený 3.miestom v súťaži Slovak Press Photo v kategórii Portrét v r.2016.

Olja Triaška Stefanovič (fotografka), Jan Triaška (maliar)

Elena Simonik (dizajnérka), Peter Simonik (dizajnér)

Šymon Kliman (fotograf), Illah van Oijen (fotografka)

Peter Bebjak (režisér), Andrej Dúbravský (maliar)

VINÁRI - SVETOVÝ JUR (2017)

V období vinobrania vo Svätom Juri fotografuje Boris Németh sériu portrétov svätojurských vinárov. Svätý Jur prirovnávajú k slávnemu talianskemu Meranu, pretože vinič sa pestuje na malých terasovitých parcelách. Boris Németh portréty výrazne inscenuje, portrétovaných vinárov vždy zobrazuje v štýlovej póze ako hudobníkov, športovcov, filozofov, alebo obyčajných farmárov. Fakt, že na fotografii sú portrétovaní vinári vysvetľuje iba všade prítomný vinohrad v pozadí. Súčasťou fotografií sú aj anotácie a krátke príbehy ku každému portrétovanému vinárovi.

Svätojurskí vinári, 2017

5. Knižná tvorba - publikácie

Boris Németh uzatvára svoje fotografické dokumentárne projekty a série do autorských knižných publikácií alebo knižných katalógov vydávaných k jednotlivým tématickým výstavám. Podľa vlastných slov, má pocit, že výstavy ho až tak neuspokojujú, pretože keď sa skončia, nič nezostane.

Po skončení výstavy už fotky divák neuvidí. Ostanú uložené doma na harddisku alebo v škatuliach, kde čakajú, že opäť budú vystavené. Kniha je niečo úplne iné ako výstava. Mám pocit, že je to dopovedanie toho, na čom človek pracoval, uvedomenie si, že zrazu tie projekty sú akosi uzavreté. A zároveň je to aj nový začiatok.[34]

Premeny Slovenska (2012)

autori: Boris Németh a Ján Viazanička

Knižná fotografická publikácia Premeny Slovenska vznikla v r.2012. V čase svojho vydania je akoby zavŕšením rovnomenného spoločného dokumentárneho fotografického projektu oboch autorov: Boris Németh a Ján Viazanička. Jeden z motívov dokumentárneho projektu Premeny Slovenska je potreba fotograficky zachytiť rýchle zmeny, ktoré sa na Slovensku a v slovenskej spoločnosti dejú po páde totalitného režimu v r.1989 a po období "mečiarizmu" v 90. rokoch.

Aurel Hrabušický, autor jedného z kurátorských textov v knihe píše: *v dôsledku rýchlo prebiehajúcich zmien sa Slovensko začína javiť ako kaleidoskopická krajina, v ktorej obraze sa jednotlivé komponenty navzájom prekrikujú či prebíjajú. Súbežne tu existujú rôzne vizuálne stopy a kultúrne vrstvy - tradičná, folklórna a religiózna, vrstva unifikovanej hrubozrnnej panelákovej civilizácie aj súčasná, azda najvýraznejšia vrstva krikľavého a mediálne agresívneho konzumu.*[35]

[34] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava
[35] Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska, ARTTODAY 2012

Miriam Petráňová, autorka druhého kurátorského textu dopĺňa: *minulosť sme zatiaľ iba prekryli čímsi zdanlivo iným. Pod hrubými vrstvami nalepených plagátov však stále nájdeme banálne, čiastočne rozoznateľné stopy minulého, ale i prázdne miesta. A aj vďaka fotografiám Borisa Németha a Jána Viazaničku budeme o svojej premene vedieť viac.*[36]

Kniha Premeny Slovenska je formálne rozdelená do dvoch kapitol.
V prvej kapitole: Za Slovensko, za národ, za teba si autori všímajú viac otázky národnej identity, situáciu na Slovensku po vstupe do Európskej Únie, nevyhýbajú sa ani politickým témam, fotografujú na protestných zhromaždeniach a politických pochodoch, porovnávajú prvky súčasného, mestského (konzum) a tradičného, rurálneho (folklór), zaujímajú ich otázky národnostných menšín a práv LGBT komunity.

V druhej kapitole nazvanej Za Boha, za peniaze, za seba sa autori venujú viac náboženským témam a témam tradičných hodnôt a viery, vizuálne porovnávajú mestské a rurálne prostredie v rôznych regiónoch Slovenska, zaujímajú sa o problematiku cestovného ruchu, fotografujú na rôznych hudobných aj folklórnych festivaloch, ale fotografujú aj bežné situácie z každodenného života.

Premeny Slovenska: 1150. výročie sv. Cyrila a Metoda na území Veľkej Moravy (2013)
autori: B.Németh a J.Viazanička

V nadväzujúcom projekte Premeny Slovenska s podtitulom 1150. výročie sv. Cyrila a Metoda na území Veľkej Moravy sa autori Boris Németh a Ján Viazanička zamerali na sprostredkovanie obrazovej správy z osláv výročia príchodu solúnskych bratov na územie dnešného Slovenska. Okrem fotografií zo Slovenska sa vo fotografickej publikácii objavujú fotografie z Macedónska, Maďarska a Českej Republiky.

[36] Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska, ARTTODAY 2012

Autori vo svojej publikácii vytvárajú kroniku fotografických mikropríbehov zo spoločenských udalostí a náboženských zhromaždení a pútí počas osláv sviatku príchodu Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy.

Na ceste (2013)

autor: Boris Németh

Fotografická publikácia Na ceste (anglicky: On the Road) vyšla v r.2013 v knižnom vydavateľstve Slovart a predstavuje výber fotografií Borisa Németha z viacerých jeho fotografických projektov, ktoré fotografoval medzi rokmi 2007-2013 na Slovensku, ale aj v zahraničí. Pôvodný zámer Borisa Németha bol zostaviť knihu chronologicky, v jednotlivých kapitolách, postupovať tak, ako v priebehu času vytváral svoje projekty - Resoty, Slovakia Im Lovin it, Dictionary document, Europe a Premeny Slovenska.

Ale keď sme sa stretli s grafickým dizajnérom Borisom Melušom a kurátorom Aurelom Hrabušickým, ktorý do knihy písal aj texty, zhodli sme sa, že pre čitateľa by bolo omnoho zaujímavejšie urobiť knihu, ktorá by bola o jednotlivých fotografiách. Nie o jednotlivých projektoch, nie iba o Slovensku, ale viac o mne. O mojej ceste.[37]

Juraj Kováčik, slovenský fotograf, o knihe Na ceste napísal: *autori tejto knihy zrejme nemali za cieľ vytvoriť knihu, ktorá by bola obrazom súčasného Slovenska ale skôr sa sústredili na to, aby urobili knihu, ktorá by bola profilom Borisa Németha, fotografa. Kniha vznikla premiešaním prác z rozsiahlejších cyklov s náhodnými momentkami, ktoré však napriek svojej ojedinelosti a náhodnosti nepatria k slabším záberom. Opakovanie fotografií z niekoľkých cyklov, roztrúsených po knihe, pôsobí mätúco a nie je jednoduché nájsť kľúč, podľa ktorého by sme mali vnímať knihu ako celok. Takto kniha skončila niekde na polceste medzi portfóliom fotografa a niečím viac.*[38]

Kniha fotografií Borisa Németha Na ceste svojim názvom priamo odkazuje na kultové dielo americkej literatúry, na knihu Na ceste od spisovateľa Jacka Kerouaca, jedného z

[37] Prepis osobného rozhovoru s Borisom Némethom, marec 2018, Bratislava
[38] https://www.tyzden.sk/casopis/14861/boris-nemeth-fotograf/

hlavných predstaviteľov beat generation. Rovnako Jack Kerouac, okrem iného, napísal aj úvod ku knihe fotografií Roberta Franka Američania. Frankova kniha Američania, ktorá patrí dnes k ikonickým fotografickým dielam, ukazuje spôsob, akým sa kniha fotografií môže stať portrétom svojej doby. Podobnosť spôsobu práce Borisa Németha a Roberta Franka je zrejmá. Podobne ako Robert Frank, ktorý počas rokov 1955-56 cestuje skoro po celých spojených štátoch a vytvára fotografický portrét vtedajšej americkej spoločnosti, rovnako Boris Németh dlhodobo cestuje po slovensku a zachytáva obrazy slovenskej spoločnosti.

Rovnako tiež názov Na ceste môže byť pripomenutím toho, že sám autor dnes nepovažuje témy, zachytené v knihe, za uzavreté alebo definitívne. Tak ako sa v čase vyvýja spoločnosť a mení sa krajina, podobne sa mení aj vnímanie, preferencie a výber fotografických tém samotného autora.

Kniha Na Ceste bola pokrstená v Bratislave v galérii Photoport na začiatku roku 2014. Krst knihy bol spojený s autorskou výstavou Borisa Németha v tejto galérii.

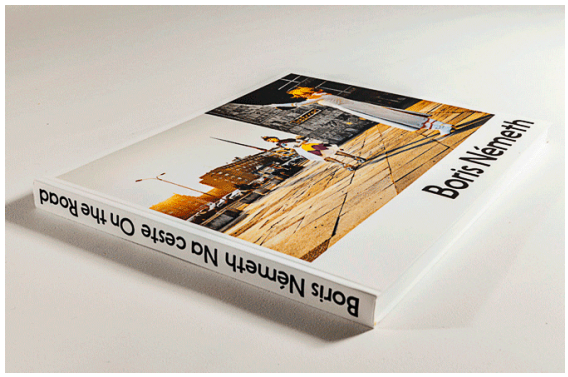

Boris Németh: Na ceste/ On The Road, 2013

IDENTITY (2016)

autori: Boris Németh a Ján Viazanička

K fotografickému dokumentárnemu projektu IDENTITY bol v r.2016 vydaný knižný katalóg pri príležitosti výstavy Premeny Slovenska: IDENTITY na festivale Dni fotografie v Leviciach. Katalóg obsahuje celkom 19 fotografií, ktoré sa od oboch autorov striedajú a vytvárajú mikropríbehy kultúrnych a spoločenských identít slovenskej spoločnosti. Fotografickým kurátorom knižného katalógu je Róbert Csere.

Autorkou kuratorského textu je Jana Németh, ktorá v úvode píše: *dokumentárny projekt IDENTITY má ambíciu zachytiť v užšie vymedzených tématických okruhoch fotografický záznam charakteru spoločnosti, krajiny a spôsobu života ľudí na Slovensku, nadväzujúc na osvedčenú autorskú spoluprácu Borisa Németha a Jána Viazaničku. Prvky folklóru, kresťanská tradícia, ale i súčasné prejavy konzumnej spoločnosti sú súčasťou identity, ktorú si ako spoločenstvo viac či menej vedome vytvárame.*[39]

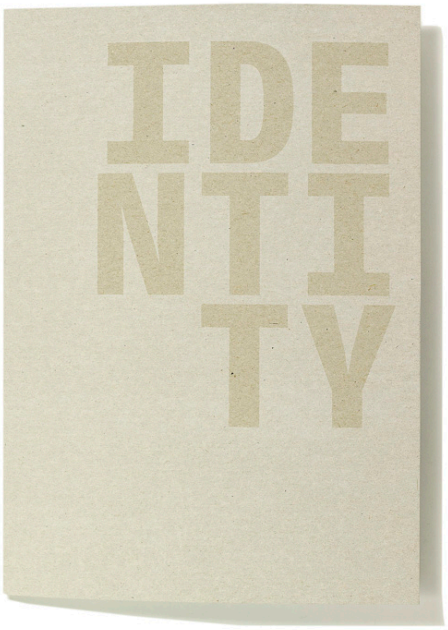

Boris Németh a Ján Viazanička: IDENTITY, 2016

[39] Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska: IDENTITY, 2016

HOMELAND (2016)

autor: Boris Németh

Homeland je projekt o nacionalizme v nás. Tiež by sa dalo povedať, že ide o portrét upadajúcej spoločnosti, alebo súbor o hľadaní národnej identity. Nepodobá sa tradičnému dokumentu, ide viac o súbor vizuálnych obrazov súčasných spoločenských nálad: strach, hnev, dezilúzia alebo beznádej.[40]

Zavŕšením fotografického dokumentárneho projektu Homeland bola výstava fotografií v Novej Cvernovke v Bratislave v máji 2017, na ktorej sa kurátorsky podielali Michaela Pašteková, Filip Vančo a Róbert Csere. Pri príležitosti tejto výstavy vznikol aj knižný katalóg HOMELAND, ktorý obsahuje 16 fotografií z tejto série. Projekt Homeland bol tiež vystavovaný na fotografickom festivale Mesiac fotografie v Bratislave v novembri 2017.

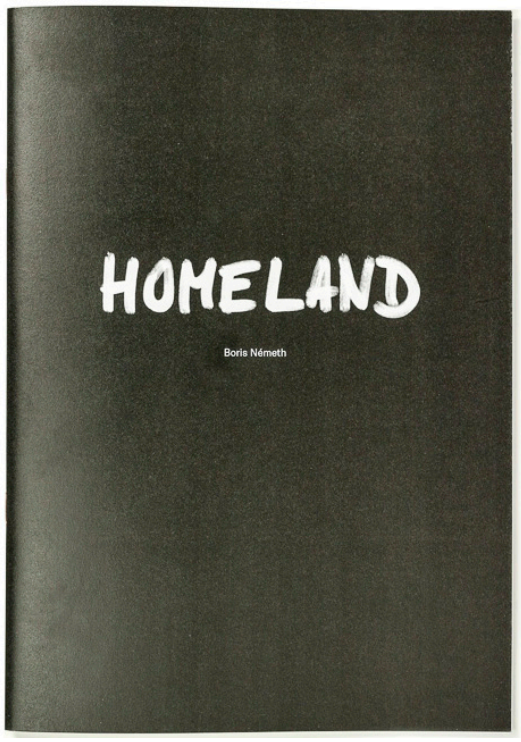

Boris Németh: HOMELAND, 2016

[40] Boris Németh: HOMELAND, Bratislava 2017

6. Rozhovory o fotografickej tvorbe Borisa Németha

6.1 Michaela Paštéková o fotografickej tvorbe Borisa Németha

O fotografickej tvobe Borisa Németha som sa rozprával s kurátorkou, fotografickou teoretičkou a estetičkou Michaelou Paštekovou.[41] Michaela už dlhšie spolupracuje s Borisom Némethom, kurátorsky sa podieľala pri príprave jeho výstav k dokumentárnym projektom Zo života krajiny a najnovšej série Homeland.

Kde, ako, kedy si spoznala práce Borisa Németha?

Presne si už ani nepamätám kedy to bolo, ale s Borisom sme sa spoznali ešte počas jeho doktorandského štúdia na VŠVU kedy už pracoval na sérii Slovakia Im loving it. Registrovala som ho však aj ako fotografa v týždenníku .týždeň cez jeho reportáže. Kurátorsky som ho však začala viac sledovať najmä od spoločného projektu s Jánom Viazaničkom Premeny Slovenska, keď som písala recenziu na ich druhú publikáciu Premeny Slovenska II. s podtitulom 1150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy. Neskôr som mu kurátorsky pomáhala zostaviť výstavu k projektu Zo života krajiny v Slovenskom inštitúte v Budapešti a naposledy sme spolu pripravovali výstavu Homeland.

Ako by si charakterizovala jeho tvorbu ako reportážno-dokumentárneho fotografa? V čom sú jeho fotografie zaujímavé?

Boris fotografuje v rôznych regiónoch Slovenska, má vo svojej tvorbe témy, ktoré sa do istej miery opakujú od začiatku. Uplatňuje cit pre rôzne vizuálne bizarnosti, častokrát sa v jeho fotografiách objavujú kontrapunktické prvky alebo situácie, má schopnosť zachytiť moment vtipný, absurdný alebo bizarný. Často narába s napätím v protikladných témach ako sú viera verzus konzum, mestské a prírodné, tradičný spôsob života oproti modernému, prvky slovenského folklóru konfrontuje so znakmi západnej globalizácie. V pozadí jeho prác je vždy obsahová zrážka rôznych kultúr,

[41] Michaela Pašteková vyštudovala estetiku na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského, od roku 2005 učí na VŠVU v Bratislave. Zaoberá sa vizuálnou kultúrou, najmä vplyvom nových médií a sociálnych sietí na estetiku a hodnotenie fotografického obrazu. Je členkou redakcie mesačníka Kapitál a kultúrno-spoločenského blogu Pole. Príležitostne sa venuje aj kurátorskej činnosti v oblasti fotografie a je spoluzakladateľkou a predsedníčkou Slovenskej asociácie pre estetiku.

resp. rozmanitých hodnôt. Tieto prvky sa prelíňajú celou jeho voľnou umeleckou tvorbou.

Kurátorsky si sa podielala na Némethových dlhodobých dokumentárnych projektoch: Zo života krajiny, Homeland.. Mohla by si porovnať tieto dve dokumentárne série, prípadne v čom sú tieto súbory odlišné?
Som rada, že ma Boris prizval na kurátorskú spoluprácu do projektu Homeland, pretože môžem teraz lepšie porovnať tie dva projekty: Zo života krajiny a Homeland. Je pre mňa zaujímavé sledovať akým spôsobom sa vyvýja Borisov jazyk. Mohlo by sa mu vytknúť, že jeho vizuálna estetika sa v istom zmysle v jeho súboroch opakuje, ale mám pocit, že práve v projekte Homeland nastáva posun. Začína riešiť temnejšie a náročnejšie témy, a tomu prispôsobuje aj estetiku fotografií.

Projekt Homeland je viac pocitovejší, Boris sa snaží metaforicky zachytiť súčasné nálady v slovenskej spoločnosti, témy xenofóbie, narastajúceho nacionalizmu a pravicového extrémizmu. Zároveň, na pozadí projektu Homeland, rieši aj osobné otázky - čo znamená byť slovákom a mať vzťah k nejakej krajine. A v tom je pre mňa citeľný vývoj a posun v jeho tvorbe.

Vizuálna symbolika je v projekte Homeland, podobne ako v predchádzajúcich projektoch, stále prítomná. Kým predtým však Boris riešil aj vážne témy skôr odľahčenejším spôsobom, v projekte Homeland musí divák vynaložiť väčšiu námahu pri strete s obrazom a viac hľadať čo je v obraze ukryté. Tento moment väčšej vážnosti je pre mňa zaujímavý a som sama zvedavá ako sa bude Borisova tvorba vyvýjať ďalej.

Akým spôsobom prebiehal výber výsledných fotografií do projektu Homeland?
Pri výbere fotografií pre projekt Homeland sme s Borisom dosť veľa riešili kde je hranica medzi reportážnou fotografiou a výtvarnejším dokumentom, konceptuálnejším projektom. Snažili sme sa zostaviť Homeland viac ako výtvarný projekt, snažili sme sa eliminovať prvky, ktoré sú čisto reportážne, nepoužiť fotografie kde je emócia prítomná prvoplánovo. V reportáži je väčšinou akcia hneď jasná a pomenovateľná, alebo sa na fotografiách objavujú ľudia s výraznou gestikuláciou,

alebo s výraznou expresívnou mimikou. My sme sa snažili do výberu zaradiť fotografie, ktoré obsahujú viac plánov - sú aj záznamom určitej situácie, momentu, ale zároveň je tam aj ten rozmer keď Boris vedome vkladá do fotografie svoj postoj, svoje vnímanie alebo emocionálne rozpoloženie.

Borisove fotografické série sú niekedy zostavené kombináciou nových fotografií, ale aj fotografií zo starších projektov. Ako vnímaš toto prelínanie fotografií vrámci jednotlivých dokumentárnych sérií?
Ty si autor a je to tvoje osobné a slobodné rozhodnutie, ako fotografie variuješ. Dôležitá je autorská výpoveď, myšlienka, názor, ktoré chceš ako fotograf odprezentovať a ak využiješ aj staršie snímky, je to to tvoja voľba.

Pri Borisovi je dôležité, že chce pracovať viac s novými fotografiami. keď sme pripravovali projekt Homeland a projekt sa ešte len vyvýjal, kombinovali sme aj so staršími fotografiami. Boris si možno tiež potreboval zadefinovať a ozrejmiť sám pre seba, ako sa ten projekt bude ďalej vyvýjať, uberať ďalej smerom do budúcnosti, s akými témami a s akou estetikou bude pracovať. Čiže mal tam aj tie nové veci, ale aj tie staršie akoby mu zapadali do finálneho výrazu celého projektu. Z môjho pohľadu ide viac o to ako autor odprezentuje výsledný projekt, ide o autorský výber, neexistujú nejaké pravidlá, že teraz sa musia použiť iba nové fotografie.

Ako vnímaš potrebu reflexie a naliehavosti dokumentovania narastajúcich radikálnych nacionalistických, xenofóbnych nálad v slovenskej spoločnosti v umeleckých autorských projektoch ako je napr. Némethova séria Homeland?
Je úplne prirodzené a dôležité, že v náladách aké sú momentálne v našej spoločnosti, alebo celkovo v strednej Európe, a možno nie len v strednej Európe, umelci reagujú svojim umeleckým jazykom na to čo sa deje. Aj v USA, keď vyhral Trump prezidentské voľby, tak sa zdvihla vlna odporu, kedy umelci samých seba vyzývali, že treba byť aktívni a kritizovať politiku. Práve umelci môžu byť tí, ktorí budú najsilnejšie protestovať proti korumpovanej, nefunkčnej politike cez umelecké gesto, a oni by mohli byť aj tí, ktorí započnú nejakú zmenu alebo nejakým spôsobom začnú hýbať spoločnosťou.

Myslím si, že umenie je vždy do istej miery angažované, alebo v istom zmysle politické a príde mi to úplne samozrejmé a vnímam to pozitívne keď umenie reaguje na to čo sa v spoločnosti deje. Takže sa mi táto rovina páči aj u Borisa, ktorý sa už dlhodobejšie zaoberá podobnými témami. Vo fotografii je náročné, aký jazyk zvoliť, ako k určitej téme pristúpiť, ako ju uchopiť. Fotografia je prostriedok, ktorým je možné dokumentovať politické protesty, pochody, ale je náročné zachytiť to takým jazykom, aby vysledná séria nebola iba čistá reportáž, ale bolo tam čosi viac. U Borisa sa mi páči, že tieto témy rozvíja, prepája ich so svojimi subjektivnými pocitmi, riešenia vlastných otázok aplikuje na celospoločenské nálady.

Ku ktorým súčasným slovenským fotografickým autorom by si mohla prirovnať tvorbu Borisa Németha?

Voľnú fotografickú dokumentárnu tvorbu Borisa Németha je možné porovnať so staršími prácami Martina Kollára. Kollár, najmä v súboroch Slovakia 001, alebo Nothing Special, tiež vyhľadával vizuálne mikropríbehy v krajine , tiež pracoval s vizuálnymi paradoxmi, alebo viacerými rozmanitými plánmi vo fotografii. Boris tiež dlhodobo spolupracuje s fotografom Jánom Viazaničkom a nie je náhoda, že sa dali dokopy, tiež ich niečo spája. Obaja mapujú primárne Slovensko, ich vizuálny jazyk je podobný, ale v niečom trošku odlišný, ich fotografie sa dajú niekedy identifikovať aj bez toho aby človek videl mená autorov. Boris sa zaujíma viac o ľudí, veľa krát pracuje s figúrou, Ján Viazanička pracuje viac s výtvarnými plochami, zátišiami, objektami v krajine. Obaja autori spolupracujú na spoločnom projekte a výsledné práce prezentujú často bez toho, aby priznavali autorstvo, je napokon úplne prirodzené, že sa prelíňajú aj vo fotografickom rukopise. Z Borisovej generácie možno ešte fotograf Martin Kleibl, ktorý robil dokument o slovenskej krajine. On je možno viac klasickejší dokumentarista, ale pracuje tiež s ľuďmi a bavia ho témy folklóru v porovnaní s mestskou krajinou rovnako vyhľadáva vizuálne bizarnosti, humorné situácie, fotografuje tiež zátišia v krajine.

Ktorá je tvoja najobľúbenejšia Borisova fotografia?

Keď sme teraz spolu pripravovali výstavu Homeland, tak mi Boris venoval fotografiu makety jánošíka v menšom formáte. Je to fotografia, ktorá na mňa pôsobí vtipne, ale zároveň je v nej niečo také až smutné. Na fotografii je zobrazená maketa Jánošíka - slovenského symbolu, v ktorej je vyrezaná hlava a človek si tam môže dosadiť čokoľvek napr. aj seba. Je to vlastne taká prázdna forma a je možné to interpretovať, že čo nám vlastne dnes z toho Jánošíka ostalo a či je to stále náš symbol a či už ten symbol nie je v niečom vyprázdnený, alebo používaný už len určitým gýčovitým spôsobom. Každý si tam môžeme dosadiť svoju tvár a teda môžeme ten symbol použiť tak ako potrebujeme, alebo ako sa nám hodí.

6.2 Doba, ktorú žijeme

Rozhovor s fotografom Borisom Némethom pre Nitriansku galériu pripravila kurátorka, teoretička fotografie a prorektorka VŠVU doc. Mgr. Bohunka Koklesová, PhD. (január 2018). Uvádzam skrátený prepis rozhovoru.

Momentálne sa venuješ najmä dokumentárnej fotografii, ale súčasne pôsobíš ako fotoreportér pre významný slovenský časopis .týždeň. Hoci sú jasne dané rozdiely medzi dokumentárnym a reportážnym fotografovaním, predsa len by ma zaujímalo, ako sa v tvojom chápaní odlišujú tieto dva spôsoby dívania sa na realitu? Cítiš ich rozdielnosti alebo sa navzájom posilňujú? Môžeš objasniť, ako pristupuješ ku konkrétnemu deju ako dokumentarista a ako reportér?

Ako reportér viem, že mám zaznamenať istú udalosť v istom čase, že z tej reportáže má vzniknúť istý počet fotografií, istý súbor (napríklad 9 – 12 fotografií), a viem, že popri fotografovaní už musím vymýšľať dejovú líniu: súbor fotografií musí byť usporiadaný ako úvod – jadro – záver, musí mať zmysel. Pri fotení uvažujem, ktorá bude hlavná fotografia, ktorá záverečná, viem presne, ktoré fotografie sa už nemusia opakovať, lebo ich mám nafotené. Je dôležité, aby dej diváka zaujal, aby ho pochopil a dostal správu nielen o tom, ako to vidím ja, ale aj o tom, čo fotím, pretože je to reportáž. Pri dokumente si vyberám fotografie, ktoré obsahujú metaforu či viaceré metafory – nejde o to, zachytiť, čo som videl, ale hlavne o to, ako o tom rozmýšľam

alebo, všeobecnejšie: ako rozmýšľam o téme, ktorú spracúvam. Fotím rôzne protesty, pochody kotlebovcov atď. Pri poslednom projekte Homeland som si všetky fotky vytlačil, a vtedy som si uvedomil, že sú popisné. Hovoria, toto sa udialo v ten deň a v tej hodine, bol tam tento človek, stalo sa toto... Povedal som si, že nemám opisovať, ale podať správu o tom, ako chápem veci, svet -- preto v Homelande nie sú žiadne reportážne fotografie. Je to dokument, možno subjektívny dokument, súbor fotografií nenesie informáciu, ale pocit z toho, v akom stave sa krajina nachádza.

Môžeme hovoriť aj o univerzálnejšom stanovisku, ktoré prekračuje naratív reportážnych fotografií a stáva sa charakteristickým pre dobu, ktorú žijeme? Inak povedané: Dá sa hovoriť o metaforách, ktoré univerzálnejšie pomenúvajú javy konkrétneho historického času? Môže fotografia vystúpiť zo svojho kontextu, stratiť svoju ilustratívnosť a stať sa vďaka svojmu výrazu alebo obsahu znakom toho, čo žijeme, príp. atmosféry doby?

Som si vedomý toho, že každý divák pristupuje k fotografii cez svoje osobné skúsenosti. Ani v jednej fotografii som sa nesnažil povedať: takto to je, takto to vyzerá, toto je problém, ktorý chcem opísať. Niečo v tej fotke je, aj keď nie priamo zachytené. Napätie, čo takto vznikne, nie je ironizujúce ani výsmešné – vzniká práve istou nefunkčnosťou v obraze, neprítomnosťou nejakého prvku. Keď niečo „nesedí“, vynárajú sa ďalšie otázky aj odpovede.

Tvoju tvorbu sledujem pomerne systematicky a všimla som si, že niektoré reportážne fotografie publikuješ aj s tými dokumentárnymi, autorskými fotografiami. Nakoľko sú hranice medzi obomi priepustné – sú pevné či tekuté? Pestuje sa jednotlivosťami cit pre všeobecné?

Podľa mňa hranica medzi reportážnou a dokumentárnou fotografiou neexistuje. Mnohé reportážne fotografie sa po istom čase stávajú dokumentom doby. Nemôžem však povedať, že dnes som urobil reportážnu fotografiu a zajtra z nej bude dokument. Pri výbere fotografií vždy s kurátormi sledujem to, aby mal súbor istý spád, rytmus, tenziu. – nemôže ísť len o dokumentárne fotografie. Nevidím ani rozdiel medzi slovami reportáž a dokument, pretože z reportáže vzniká dokument, a to nie teoreticky, ale prakticky. Ide o vzájomné prepojenie. Je pre mňa výhodou, že pracujem

pre .týždeň, kde mám zázemie – riešia sa v ňom problémy dneška a aj reportáže sú takto zamerané. Nehovorím, že dokumenty vznikajú len priamo z reportáží, ale môj záujem, ktorý som získal na Vysokej škole výtvarných umení, je na nich postavený.

Počas svojej dokumentaristickej práce si vydal niekoľko výborných katalógov: Premeny Slovenska, Identity, Homeland. Na niektorých z nich si spolupracoval s fotografom Janom Viazaničkom. Zjednocujúcim faktorom je Slovensko, jeho ekonomická a kultúrna transformácia. Fotografie dokladajú, že sa krajine nie vždy darí. Dokázal by si priblížiť svoju základnú predstavu o Slovensku? Čo všetko si všímaš pri jeho fotografovaní? Ktoré témy sú podľa teba svedectvom o dobe, ktorú žijeme?

Zaujíma ma najmä to, ako Slovensko vnímajú Slováci. Keď sme roku 2012 vydali knižku Premeny Slovenska, na webe denníka SME bola sprístupnená fotogaléria. Mnoho komentárov pod ňou nám kládlo otázky, prečo sú tie fotografie také kritické, prečo sú na nich veci, ktoré nie sú pekné, ale škaredé. Pre mnohých vystihuje Slovensko východ slnka nad Kriváňom a v popredí bača s ovečkami, šťastní ľudia, krásna krajina, folklórne slávnosti, košík plný koláčov. To je predstava. Takto fotí veľa ľudí. Ja nechcem robiť opisnú fotografiu. Myslím si, že istou ironizáciou a poukazovaním na nefunkčnosť, o ktorej som už hovoril, kladiem viac otázok.

Z môjho pohľadu ide častokrát o banálne situácie, čo sa dejú kdesi na okraji spoločnosti, alebo o neokázalé podujatia, manifestácie ap., v ktorých je vždy prítomná nejaká bieda, slabosť, vyprázdenosť...

Pri poslednom projekte Identity sme si s Janom Viazaničkom stanovili štyri základné body, ktorými sa treba zaoberať, pretože definujú to, čo sme: folklór, konzum, politika a viera. Viere sme sa už venovali v projekte Rok Cyrila a Metoda, a bolo to fascinujúce. Pri folklóre ma prekvapilo, že ho nerobia len starší ľudia. Keď sme v Čiernom Balogu vchádzali do kultúrneho domu, ľudia dupali, pískali, kričali, bolo plno. Myslel som si, že ide o koncert nejakej veľkej kapely, a pritom na pódiu spievala ľudové pesničky jedna staršia pani. Žilo to tam. Aj na Východnej alebo v Tepličke vidieť, že folklór žije, no ťažko sa to dá zachytiť... Koncept je pri takýchto projektoch veľmi dôležitý, pocit a poznanie sa potom môžu pretaviť do fotografie alebo súboru fotografií.

Záver

Spoločným menovateľom fotografickej tvorby Borisa Németha je téma Slovenska. Németh ako "obrazový kronikár Slovenska", už počas štúdia na VŠVU, ale aj ako fotoreportér týždenníka .týždeň veľa cestuje po Slovensku a prináša obrazové svedectvo o stave slovenskej krajiny a spoločnosti. Popri svojej žurnalistickej práci sa snaží vytvárať aj dokumentárne projekty. Németh vo svojich fotografiách zaznamenáva obvyklé reportérske témy, fotografuje miesta, na ktorých sa schádza v jednom momente viac ľudí: zhromaždenia, manifestácie, pochody, folklórne slávnosti, hudobné festivaly. Vo svojich fotografiách však zaznamenáva vizuálne pozoruhodnosti, nesúlad, mimovoľné nedorozumenia v bežných situáciách medzi ľudmi alebo poruchy v usporiadaní vecí, ktoré do istej miery signalizujú aj poruchy v usporiadaní spoločnosti.

Rozdiel v jeho fotografickom štýle pri vytváraní reportážnej série v porovnaní s dokumentárnym súborom je citeľný. Némethove dokumentárne súbory nie sú vyskladané ako lineárny príbeh udalostí, ako je tomu pri ucelenej reportážnej sérii fotografií, ale skôr ide o mozaiku obrazov z rôznych udalostí a miest, fragmentov rôznych príbehov, ktoré sa až vo výslednom výbere spoja a vytvoria ucelený obraz.

Vo svojich dokumentárych súboroch sa snaží Németh vyhnúť priamej reportážnej doslovnosti a vo fotografickom obraze pracuje viac s metaforou a vlastnou vizuálnou symbolikou. Vo svojich fotografiách ponecháva veľký priestor pre diváka na vlastnú interpretáciu zobrazeného príbehu. Jeho fotografie tvoria mozaiku mikropríbehov jednotlivých aktérov a udalostí, akoby písal krátke denníkové zápisky z miest, ktoré na slovensku navštívil, a fotograficky vypointoval pre neho zaujimavé momenty.

Némethov fotografický záujem o Slovensko by sa dal prirovnať k tvorbe ďalších mladých slovenských fotografov. V r.2016 pripravila kurátorka Michaela Pašteková výstavu s názvom Slovakia, say cheese vo Virka Gallery v Helsinkách vo Fínsku, na

ktorej predstavila súčasnú slovenskú mladú fotografickú tvorbu. Do spoločnej výstavy zahrnula slovenských mladých autorov, ktorí sa fotograficky dlhodobo zaujímajú o Slovensko. Na výstave boli prezentované niektoré fotografie Borisa Németha a Jána Viazaničku zo súboru Premeny Slovenska, niektoré fotografie od Martina Kleibla, alebo viac výtvarnejšie poňaté fotografie diptychov krajiny od Jána Kekeliho, potom fotografie Juraja Fifika a Tomáša Maninu, ktorí dlhodobo dokumentujú po celom Slovensku nefunkčné, alebo rozpadajúce sa stavby, továrne, haly, elektrárne. Niekoľko čiernobielych portrétov od Petra Ančica a tiež portréty od Šymona Klimana, ktorý má už dlhšie rozpracovaný projekt o Slovensku.

Momenty a situácie zachytené na fotografiách Borisa Németha môžu na prvý pohľad pôsobiť humorne, absurdne alebo bizarne, ale dôležité je, že sú skutočné a reálne, že je v nich zachytený obraz a svedectvo premien slovenskej spoločnosti počas posledných viac ako desiatich rokov. Fotografie Borisa Németha výstižne opisuje profesor Jindřich Štreit v doslove Némethovej autorskej knižnej publikácie Na Ceste: *Fotografie Borise Németha mám rád. Jsou úsměvné. Jen však do chvíle, než se do nich ponoříme a přečteme si je. Odkud facka přiletěla? Chvíli znejistíme. Musíme se znovu nadechnout a humor nám pěkně zhořkne. Život až na dřeň.*[42]

[42] Jindřich Štreit v doslove Némethovej autorskej knižnej publikácie Na Ceste (Boris Németh: Na ceste, Vydavateľstvo O.K.O. 2013)

Výstavy a ocenenia

Ocenenia

2017 – The Best of Photojournalism – Honorable mention Magazine Story Opener, Honorable mention Magazine Recurring Feature or Series, The Best of Photojournalism

2017 – Slovak press photo (2013, 2014, 2015, 2016, 2017), Slovak press photo, Bratislava, Slovakia

2015 - Open society foundation, Open society foundation, Bratislava, Slovakia

2014 – Journalism Award (2011, 2013, 2014), Open society foundation, Bratislava, Slovakia

2013 – Best of Photojournalism – Honorable mention, Magazine Recurring Feature or Series, Best of Photojournalism

2011 – Czech press photo 2009, 2011, Czech press photo, Prague, Czech Republic. Photographer of the year, Central European House of Photography, Bratislava, Slovakia

2009 – Nomination World Press Photo – Joop Swart Masterclass, World Press Photo

Samostatné výstavy

2018 - EUROPE, B. Németh, Galéria Nadácie SLOVAK PRESS PHOTO, Bratislava

2017 - Homeland, B. Németh, Gallery Tvorivô, (Mesiac fotografie v Bratislave), Bratislava

2017 - Homeland, B. Németh, Ateliér 5, Nová Cvernovka, Bratislava

2016 - Premeny Slovenska: IDENTITY, B. Németh a J. Viazanička, Tekovské múzeum, Levice

2015 - Zo života krajiny, B. Németh, Slovenský inštitút v Budapešti, (Mesiac fotografie v Bratislave), Budapešť

2015 - Premeny Slovenska, B. Németh a J. Viazanička, Výstavné priestory Vihorlatského múzea, Humenné

2015 - Premeny Slovenska, B. Németh a J. Viazanička, Šumenie na Šumiaci, Šumiac

2014/2015 - Premeny Slovenska / Dokumentárna správa, B. Németh a J. Viazanička, Stredoslovenská galéria v Banskej Bystrici

2014 - 1150. výročie sv. Cyrila a Metoda na území Veľkej Moravy, B. Németh a J. Viazanička, ŠVK v B. Bystrici

2014 - Na ceste, B. Németh, PHOTOPORT, Bratislava

2014 - Premeny Slovenska: Od Tatier k Dunaju, B. Németh a J. Viazanička, Galéria Focesa,Šaľa

2013 - Na ceste, B. Németh, Mestké kultúrne stredisko, Galanta

2013 - Romantizmus dneška, B. Németh a J. Viazanička, Galéria Focesa, Šaľa

2013 - 1150. výročie sv. Cyrila a Metoda na území Veľkej Moravy, B. Németh a J. Viazanička, Galéria Focesa, Šaľa

2013 - Premeny Slovenska, B. Németh a J. Viazanička, Nástupište 1-12, Topoľčany

2012 - Premeny Slovenska, B. Németh a J. Viazanička, Divadla Štúdio tanca, Banská Bystrica

Skupinové výstavy a prezentácie

2017 - SLOVAK PRESS PHOTO 2017, B. Németh, Mirbachov palác, Bratislava

2016 - SLOVAK PRESS PHOTO 2016, B. Németh, Mirbachov palác, Bratislava

2016 - Slovakia, say cheese, Galeria Virka, Helsinky, Finland

2015/2016 - RE/MIGRÁCIA OBRAZU, B. Németh, Stredoeurópsky dom fotografie, Bratislava

2015 - Zo zbierok fotografie, B. Németh, Roman Fečík Gallery, (Mesiac fotografie v Bratislave), Bratislava

2015 - Zimný fotografický workshop, Dokumentárny projekt Premeny Slovenska, Počúvadlo (Organizátor: Regionálne osvetové stredisko v Leviciach)

2015 - SLOVAK PRESS PHOTO 2015, B. Németh, Mirbachov palác, Bratislava

2015 - Prednášky o súčasnom výtvarnom umení, B. Németh, Dokumentárna versus reportážna fotografia, Nitrianska galéria, Nitra

2014 - SLOVAK PRESS PHOTO 2014, B. Németh, Mirbachov palác, Bratislava

2014 - NOVINÁRSKA CENA, B. Németh, OPEN Gallery, Bratislava

2014 - ZA KRÍŽOM, B. Németh, Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči, Levoča

2014 - No Comment, B. Németh, Open Gallery, Bratislava

2014 - ZA KRÍŽOM, B. Németh, Galéria Domu fotografie, Liptovský Mikuláš

2014 - PechaKucha Night Bratislava Volume 27, B. Németh, Bratislava

2014 - DVE KRAJINY – Obraz Slovenska: 19. storočie x súčasnosť, B. Németh a J. Viazanička , Slovenská národná galéria, Bratislava

2013 - SLOVAK PRESS PHOTO 2013, B. Németh, Mirbachov palác, Bratislava

2013 - NOVINÁRSKA CENA, B. Németh, OPEN Gallery, Bratislava

2013 - Pecha Kucha (Global) Night, Volume 24, B. Németh a J. Viazanička, Nová synagóga, Žilina

Krátky životopis

Boris Németh sa narodil v roku 1979 v Šali. Fotografiu študoval na Vysokej škole výtvarných umení (VŠVU) v Bratislave, kde v r. 2011 ukončil doktorandské štúdium. V súčasnosti pôsobí ako externý pedagóg reportážnej fotografie na VŠVU. Vystavoval na Slovensku aj v zahraničí, získal viaceré fotografické ocenenia a je zastúpený v zbierkach SNG a Nadácie VÚB. Od roku 2006 je fotografom v časopise .týždeň. Dokumentárnou a reportážnou fotografiou sa zaoberal vo viacerých autorských cykloch a sériách. Žije a pracuje v Bratislave.

Použitá literatúra

Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska, ARTTODAY 2012

Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska: 1150. výročie sv. Cyrila a Metoda na území Veľkej Moravy, ARTTODAY 2013

Boris Németh: Na ceste, Vydavateľstvo O.K.O. 2013

Boris Németh, Ján Viazanička: Premeny Slovenska: IDENTITY, 2016

Boris Németh: HOMELAND, Bratislava 2017

Aurel Hrabušický, Václav Macek: Slovenská Fotografia 1925-2000, SNG Bratislava, 2001

Aurel Hrabušický, Jana Geržová, Alena Vrbanová: 3 eseje o fotografiách Ľuba Stacha, FO ART, Bratislava 2004,

Kollár Martin: Slovensko 001. Obrazová správa o stave krajiny, IVO, Bratislava, 2001

Ondzík Jozef, Kollár Miroslav: Slovensko 002. Obrazová správa o stave krajiny, IVO, Bratislava, 2002

Nimcová Lucia: Slovensko 003. Obrazová správa o stave krajiny, IVO, FOTOFO, Bratislava, 2003

Daniela Mrázková, Vladimír Remeš: Cesty československé fotografie, Mladá fronta, Praha, 1989

Europeans: photographs by Vladimír Birgus, Jindřich Marco and Jindřich Štreit, KANT, Praha, 2009

Vladimír Birgus, Jan Mlčoch: Česká fotografie 20. století, Nakladatelství KANT, Praha, 2010

Václav Podestát: Přesahy mezi dokumentární tvorbou a výtvarnou konstrukcí obrazu, Vysoká škola výtvarných umení, Bratislava, 2013

Ľudovít Hlaváč: Dejiny slovenskej fotografie, Osveta, Martin, 1989

Andrej Bán: Iné Slovensko, Slovart, Bratislava, 2005

Mladé Médium II: sympózium a 3 tvorivé dielne, Ľubo Stacho, VŠVU, 2012

Internetové odkazy

http://borisnemeth.com

http://premenyslovenska.com/en/

https://www.tyzden.sk

https://www.tyzden.sk/autori/boris-nemeth/

http://www.ivo.sk/1471/sk/publikacie/slovensko-001-obrazova-sprava-o-stave-krajiny

http://www.ivo.sk/1472/sk/publikacie/slovensko-002-obrazova-sprava-o-stave-krajiny

http://www.ivo.sk/2970/sk/publikacie/slovensko-003-obrazova-sprava-o-stave-krajiny

http://www.sedf.sk

http://www.sedf.sk/sk/component/content/article/37-vystavymf/610-boris-nemeth

http://www.gueststudio.com

http://www.gueststudio.com/2009/10/guest-studio-2-boris-nemeth_15.html

http://www.martinkollar.com

http://www.martinkollar.com/nothing-special

http://www.jaapscheeren.nl

http://www.jaapscheeren.nl/chapter/3-roses-9-ravens-12-months/

https://www.martinparr.com

https://www.sng.sk/sk

https://www.czechphoto.org/cpp/

http://slovak-press-photo.sk/

http://slovak-press-photo.sk/archiv-autor/Boris+Németh/

Menný register

A

Akácsová, Elena, 71
Ančic, Peter, 91
Arbus, Diane, 34
Avedon, Richard, 34

B

Bán, Andrej, 28, 29, 30, 31
Birgus, Vladimír, 12
Breier, Pavol, 39
Brodovitch, Alexey, 34
Bútora, Martin, 30

C

Cartier-Bresson, Henri, 13
Croner, Ted, 34
Csere, Róbert, 51, 58, 81, 82

D

Davidson, Bruce, 34
Donaghy, Don, 34

F

Faurer, Louis, 34
Fico, Robert, 65
Fifik, Juraj, 91
Frank, Robert, 34, 80

G

Grossman, Sid, 34

H

Horban, Marko, 27
Hrabušický, Aurel, 13, 31, 34, 41, 58, 77, 79
Hríb, Štefan, 61
Huszár, Tibor, 31

K

Kállay, Karol, 39
Kaščák, Michal, 64
Kekeli, Ján, 29, 91
Kerouac, Jack, 79
Kiska, Andrej, 65
Kleibl, Martin, 8, 28, 29, 86, 91
Klein, William, 34
Kliman, Šymon, 91
Klimpl, Petr, 13
Koklesová, Bohunka, 9, 29, 87
Kollár, Martin, 9, 32, 34, 38, 86
Kováčik, Juraj, 79
Kukurová, Lenka, 56

L

Leiter, Saul, 34
Leňo, Tomáš, 31
Levinstein, Leon, 34
Levitt, Helen, 34
Livingstone, Jane, 34

M

Macek, Václav, 31, 39
Manina, Tomáš, 91
Meluš, Boris, 79
Model, Lisette, 34

N

Németh, Jana, 81
Nimcová, Lucie, 9, 32, 38, 39

O

Oijen, Illah van, 29
Ondzík, Jozef, 9, 31, 32, 38, 39

P

Parr, Martin, 34
Pašteková, Michaela, 9, 33, 45, 51, 57, 58, 82, 83
Petráňová, Miriam, 41, 78
Pokorny, Josef, 13
Przymuszal, Witold, 19

R

Rafa, Tomáš, 9, 56, 57
Rečo, Ján, 31
Roth, Robert, 63

S

Scheeren, Jaap, 23
Sedlák, Jozef, 15, 31
Šmok, Ján, 12
Srholec, Anton, 14, 15
Stacho, Ľubo, 8, 11, 12, 13, 19, 26, 27, 28, 29
Štreit, Jindřich, 8, 28, 29, 91
Suchý, Michal, 31

V

Vančo, Filip, 51, 58, 82
Vestal, David, 34
Viazanička, Ján, 24, 29, 40, 43, 48, 77, 78, 81, 86, 91

W

Weegee, 34

Z

Zajac, Matúš, 29

Boris Németh - fotograf

Vladimír Slivka

Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Institut tvůrčí fotografie

2018

počet normostran vlastného textu: 58

počet znakov: 104 697